

Edinost

Karel Čapek.

Uradništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 • Tel. 25-67 • (Zha) vsako soboto
Velja letno 33 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inzerente letno 60 din
Rekopisi se ne vračajo • Pošt. štek. rač. 11.707 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Časila na cenzur

Kočevsko.
Sodobno novinarstvo.
Špansko vprašanje,
Državni rudniki.
Lesna trgovina.
Zaščita kmečke matere.
Naravni prirastek prebivalstva.

7 dni domačih vesti

* **Dr. Stojadinović** je izjavil dopisniku »Petit Parisien«, da v Jugoslaviji ni antisemitizma. Jugoslavija je za časa ruske revolucije sprejela znatno število Židov, ki ga pa ne namerava povečati.

* **Grof Ciano** ostane tri dni na lovu v Belgiji.

* V Beogradu se je sestal 11. decembra izvoljeni parlament. Hrvaški poslanci se njegovih sej ne bodo udeleževali, ampak so izdali resolucijo, ki poudarja, da »hrvaški narod ne more do konca in mirno prenašati, če se mu krati pravica do obstoja in svobode ter jemlje pravica, da sam odloča svojo usodo« (»Samouprava« 17. jan.). V senatu so izvolili bivšega notranjega ministra dr. Korošca za predsednika.

* **Sanatorij »Štajmerjev dom«** v Ljubljani, ki ga je Trgovsko bolnišnica in podporno društvo zgradilo pred par leti in ki je stal nad pet milijonov dinarjev, bodo letos povečali. Število postelj se bo povečalo od 30 na 90. Stroški so preračunani na šest milijonov dinarjev. To bo najmodernejši sanatorij v Sloveniji. Predlanskim je bil storjen sklen, da se v Mariboru zgradi za tri milijone dinarjev manjši sanatorij za obolenje člane iz severne Slovenije, doslej pa še ni prišlo do uresničenja dolgoletne želje članstva na severu dravske banovine. Za predsednika bolniške blagajne društva je bil sedaj izvoljen ravnatelj Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani, Ivan Martelanc. Predsednik nadzornega odbora je tainik Ljudske pošiljnice v Ljubljani, Rajko Globočnik.

* V Ljubljani ima že vsak četrti Ljubljančan svoje kolo.

* **Osnutek novega carinskega zakona**, ki naj nadomesti predvojni zakon kraljevine Srbije, je izdelan in je bil dostavljen raznim gospodarskim korporacijam, da ga prouče in stavijo svoje pripombe. Osnutek bo treba precej spremeniti, ker vsebuje nekoliko določb, ki nikakor več ne ustrezajo duhu časa in povzdigu gospodarstva naglo se razvijajoče Jugoslavije. Osnutek določa tudi, da bo v državi šest glavnih carinarnic, med njimi pa ni mariborske. Ako bo mariborska carinarnica degradirana, potem bo nekaj uradnikov premeščenih v Ljubljano, kar bo za mesto precejšnja izguba. Tudi Maribor potem ne bo mogel dobiti kemijskega laboratorija, za katerega se poteguje že več let. Upati je, da bodo trdote v zakonskem načrtu spremenili, preden pride pred parlament.

* **Notranje posojilo Jugoslavije** v znesku štirih milijard dinarjev za javna dela in državno obrambo, ki ga je lani sklenila najeti vlada, bo najbrže razpisano koncem aprila ali začetkom maja. Zaenkrat bo razpisanih 700 milijonov dinarjev, ki jih bodo predvsem dali na razpolago razni denarni zavodi, zavarovalnice in večja podjetja, ki morajo del dobička nalagati kot poslovne rezerve v državnih papirjih. Posojilo se bo v obrokih najelo v šestih letih.

* **Popravljanje stalnih volilnih imenikov** bo letos v Mariboru do 9. februarja. Zato bo v mestnem popisovalnem (konskripcijskem) uradu prihodnji teden promet s strankami vsak dan le od 10. do 12. ure.

* **Invalidska sodišča** se po novi uredbi o invalidih in vojnih žrtvah ustanove pri vseh okrožnih sodiščih. Dočim je imela takó sodišče v Sloveniji le Ljubljana, jih dobe sedaj tudi Maribor, Celje, Murska Sobota in Novo mesto.

* **Narodna banka** je imela lani čistega dobička 52,9, predlanskim pa 56,5 milijonov dinarjev. Občni zbor delničarjev bo dne 5. marca. Upokojen je bil generalni ravnatelj Narodne banke dr. Protič.

* **Na ljubljanski univerzi** so se vršile ponovne volitve v Društvo slušateljev juridične fakultete, ker so se pri zadnjih izkazale nekatere nepravilnosti. Tokrat je zmagala nacionalna lista s 184 glasovi, druga je bila lista katoliških akademikov (167), tretja lista neodvisnih (45). Pri prejšnjih nepravilnih volitvah so imeli katoliški akademiki večino.

izkoriščali. Res, to so vprašanja. Domočina pa, ki so ji ti delavci prinesli do sedaj že okrog 236 milijonov dinarjev, bi mogla ta vprašanja ugodno razvozlati ali vsaj razvozlati.

Skrajni čas je namreč, da te naše ljudi poučimo tako glede narodnih stvari, glede higijskih razmer in glede dovoljne zaščitenosti, kajti, drugače si bomo lahko kdaj dali roko na srce in klicali: mea culpa, mea maxima culpa!

Okoli španskega vprašanja

Španska državljanska vojna se bliža svojemu višku.

Položaj na bojišču

se je v zadnjih dneh za Špance močno poslabšal. Francove čete so se Barceloni približale že na 40 kilometrov in skušajo skleniti okoli Barcelone obroč ter jo na severu odrezati od Francije. Pri Špancih se opaža že občutno pomanjkanje streljiva in orožja. Toda odpor še vedno ni prenehal, posebno sedaj, ko je Franco na zasedenem ozemlju ukinil katalonsko avtonomijo, kar je svobodoljubne Katalonce seveda zelo razburilo. Ofenzivna republikanec na estramadurski fronti je sicer orinesla nekaj ozemlja, a ni dosegla svojega namena: razbremenitev na katalonski fronti.

Prav tako in morda še bolj ogorčeno kakor na frontah, divja

boj v diplomaciji.

V Ženevi je prišlo na zasedanju Zveze narodov pri poročilu odbora, ki je raziskoval bombne napade na civilno prebivalstvo, do prav ostrih besed na račun Italije in Nemčije, ki jih je izrekel španski zunanji minister del Vayo. Tudi v Londonu je španski poslanik protestiral, ker je ostal odbor za nevmešavanje v španske zadeve pasiven, čenrav je pred nedavnim izšlo uradno poročilo angleške mornariške poročevalske službe o 4 rušilcih in 2 podmornicah, ki so jih francoski dobili oziroma kupili od Mussolinija. Španska vlada smatra to za nedopustno izigravanje sklepov in proti temu odločno protestira. Pri vsem tem se podčrtuje, da odloči odbora za nevmešavanje za Italijo nimajo nobene veljave, saj je Mussolini sam izjavil, da se italijanske čete ne bodo vrtnile prei iz Španije, dokler Francu ne bodo priborile zmage.

O Rooseveltu

Zagrebska »Nova Riječ« prinaša v zadnji številki prevod iz knjige Emila Ludwiga o Rooseveltu mesto, ki je vredno, da ga tudi mi ponatisnemo.

»Razlika med Rooseveltom in onimi drugimi. On ne začneja z mržnjo in preganjanjem, ampak hoče preganjane varovati. On ne govori o sreči naroda, ampak o sreči poedinca. On ne živi od svoje stranke, ampak od borbne strank. On ne govori o tisočletnem kraljestvu, ampak vedno le o prihodnosti. On ni svečan in dramatičen, ampak vpluden in ironičen. On ni ves ena sama uniforma, ker ne nosi nobene. On si ni osvojil oblasti z ognjem in mečem, ampak po dveh ljudskih volitvah in glasovanjem v kongresu. On ni ustvaril krize, da bi se potem pojavil kot rešitelj, ampak je našel naitežjo krizo, pa so ga prosili, da bi jo rešil. On noče podirati temeljev družbe, ampak jih varovati. On ne sovraži, ne ubija, ne goni izgnanstvo, ampak demaskira, dokazuje in obdavičuje. On ljudi ne sumiči, ampak jih išče. On noče, da se ga bojijo, ampak da ga ljubijo...«

* **Tujski promet** je bil letos v severni Sloveniji kljub vojni nevarnosti, ki je grozila v septembru, kolikor toliko zadovoljiv. V glavnih prometnih središčih Mariboru, Rogaški Slatini, Dobrni, Celju in Ptuj se je število tujcev nekoliko povečalo, deloma tudi število nočnin. Inozemcev je bilo letos sicer nekoliko manj kot prejšnja leta, vendar so jih nadomestili gostje iz Jugoslavije. Od pomembnejših krajev je nazadoval tujski promet le v Ptuj in v Slatini Radenci, kjer je bilo število gostov iz Avstrije manjše.

* **Moderno sušilnico za sadje** bodo spomladi zgradili v Medlogu pri Celju. Priključen bo tudi oddelek za kuhanje mezge. Proizvodnja marmelade je dobičkanosna in računajo zato, da se bo ta panoga vnovčevanja sadja dobro obnesla tudi pri nas.

* **Vprašanje novega mosta v Mariboru** je postalo zopet aktualno. Glede prostora, kje naj bi ga zgradili, si še niso edini. Eni zahtevajo novi most pri Narodnem domu, drugi pa žele, naj bi ga zgradili v Melju. Banovina, ki bi prispevala za most 5 milijonov din, bo končno odločila, kje bo novi most. Mariborska občina bo prispevala 200.000 din, cestni odbor 200 tisoč din. Novi most bi v celoti stal 13 milijonov dinarjev. Sedaj še ne vedo, kje bodo dobili ostali denar. Splošna stavbna družba bi sama prispevala k zgradbi mostu, če bi ji dovolili pobiranje mostnine. Vendar država ni dala dovoljenja. Veleindustrijec Hutter bo baje prispeval milijon dinarjev.

* **Dva volkova** sta se pojavila te dni v bližini Poljčan in raztrgala mlado srno.

V Parizu

in v Franciji je nastalo v zajejem času veliko razburjenje, ker so se pojavili glasovi, da se Mussolinijeve čete tudi tedaj ne bodo umaknile, ampak, da bo imela Francija poleg nemškega sosedu na Renu še Italijane ob Alpah in Pirenejih. Na ulicah se vršijo velike in bučne demonstracije, pri katerih so se znašli na skupnem torišču levičarji in del desnice. Viđeti je, da je večina parlamenta za to, da se Špancem pomaga vsaj toliko, kolikor pomaga Mussolini francovcem. Časopisi prinašajo velike naslove: »Španci se borijo tudi za francosko svobodo!«

Tudi

v Angliji

so se nekoliko zganili. V Londonu je prišlo do velikih demonstracij delavcev, dijakov, pa tudi meščanstva. Vsi zahtevajo: »Orožje za Španijo!« Voditelji angleške delavske stranke, maior Atlee, je pisal Chamberlainu pismo, v katerem je zahteval nužno sklicanje parlamenta, takojšnje ukinitve prenove izvoza orožja, saj so Italijani in Nemci le prepovedi že davno prekršili. Chamberlain v svojem odgovoru kršitev nevmešavanja po obeh avtoritarnih silah ni zanikal, ampak je opozoril samo na dejstvo, da bi taka pomoč najbrž mednarodni položaj še poslabšala in državljansko vojno podaljšala.

Pomoč bodo dobili Španci

kakor vse kaže, zgolj od domačih sobojnikov. Iz Madrida jim pošilja general Miaja 60.000 vojakov pomožnih čet, ki so že na poti. Evropsko javno mnenje, kakor je videti, nima tiste sile, da bi preusmerilo politiko angleške in francoske vlade, ki nikakor nočeta popustiti od začrtane poti izpolnjevanja vseh dovolj odločnih zahtev.

Dragocene rude o Tunisu in Maroku

V zvezi s takozvanim tuniškim vprašanjem, ki je pred nekaj tedni vznemirilo ves svet (po zadnjem obisku angleških državljanov v Rimu je najbrž to vprašanje za nekaj časa odloženo), je zanimivo ugotoviti rudno bogastvo Tunisa in ostalih francoskih kolonij v Sev. Afriki.

Po službenih podatkih so v novembru 1938 v Tunisu izkopali 160.950 ton fosforja, 43.854 ton železa in 3668 ton svinčene rude, 1,1 ton žive in 2094 ton svinca. Morske soli proizvajajo v Tunisu okoli 50.000 ton letno.

V Maroku je bilo v prvih šestih mesecih leta 1938: 111.060 ton fosforja, 2669 ton svinčene, 343 ton cinkove in 6431 ton manganove rude; 193 ton nafte, 546 ton kobaltdove in 22 ton molibdenove rude.

Pripomniti pa je treba, da so v Maroku šele pričeli iskati nafto. Vsi znaki kažejo, da bodo odkrili v Maroku velika ležišča te dragocene surovine.

ŠIRITE »EDINOST«

Lovci mrcini doslej še niso mogli pokončati. Volkova sta prišla pač s Kočevskega ali Gorskega kotarja, od koder sta se za plenom priklatala v naše kraje.

* **Organizacija praktičnih tehnikov** je imela v Ljubljani svoje zborovanje. Udeležili so se ga poleg članov mnogi predstavniki banske uprave, ljubljanske mestne občine, Zbornice za TOI, Zveze društva zas. nameščencev, Združenje diplomiranih tehnikov. Tajnik Trink je med drugim poročal o brezposelnosti, ki so jo v veliki meri krivi tuji strokovnjaki. Za predsednika je bil zopet izvoljen Ivan Mihelič.

* **Tečaje za sadjarske pomočnike** priredi banska uprava letos na vseh kmetijskih šolah v Sloveniji. Tečaji bodo trajali v dveh presledkih skupaj 14 dni in imajo namen, teoretično in praktično seznaniti sadjarske pomočnike ali precejšnjevalce z vsemi važnejšimi deli pri oskrbovanju sadnega drevja. Tečaji so določeni od 12. do 20. aprila, od 12. do 14. junija in od 25. do 30. septembra in se bodo vršili na vinarški in sadjarski šoli v Mariboru ter na kmetijskih šolah v Sv. Jurju pri Celju, v Rakičanu v Prekmurju in na Grmu pri Novem mestu. Za vsak okraj je določena šola, kjer interesi lahko posejajo tečaj. Prošnje je vložiti do konca februarja.

* **Na vseh banovinskih kmetijskih šolah** bo banska uprava priredila 14-dnevne sadjarske tečaje za praktično izobražbo določenega števila sadjarskih pomočnikov iz posameznih sadjarskih okolišev. Tečajniki se bodo izobrazili teoretično in praktično v vseh najvažnejših delih pri oskrbovanju sadnega drevja.

7 dni po svetu

□ **Francoska kolonija Guyana** bo sprejela vsak mesec po 10 židovskih beguncev.

□ **Slovaška vlada** je iz formalnih razlogov odstopila.

□ **Nemški zunanji minister Ribbentrop** bo prisel v Varšavo na uraden obisk.

□ **Svet Zveze narodov** je sklenil resolucijo, ki obsoja bombardiranje civilnega prebivalstva.

□ **Stoletnico fotografije** so po vsem svetu proslavili na tihiem te dni. V inozemstvu so trgovine, ki se bavijo s prodajo fotografskih plošč, okrasile izložbe in tudi listi so obširno pisali o pomenu fotografije za razvoj tehnike, kulture itd.

□ **Na Kitajskem** se položaj vedno bolj obrača proti japonskim napadalcem. Kitajci zatirajo, da je sedaj prešla vojna v drugo fazo, kajti sedaj niso le ustavili japonske ofenzive, ampak so izvajali celo nekaj znatnih vojaških uspehov. Danes razpolagajo Kitajci z 240 divizijami po 10 tisoč mož, kar predstavlja skoro dva in pol milijona moderno oboroženih vojakov brez neregularnih čet, ki vpadaajo Japoncem dnevno v hrbet.

□ **Angleškemu in amerškemu protestu v Tokiju** so se pridružili tudi Francozi. Njihova izjava se, kakor obe prejšnji, obrača proti politiki »zaprtih vrat«, to je proti izključitvi velesil iz kitajskega gospodarstva.

□ **Zunanji minister Italije, grof Ciano** se mudi v Jugoslaviji. Prišel je na razgovor z dr. Stojadinovićem v Belju. Vprašanja, ki se jih bo dotikal razgovor, so sledeča: Sredozemsko morje, ureditev odnosov med Jugoslavijo in Madžarsko ter tekoča politična in gospodarska vprašanja med Jugoslavijo in Italijo.

□ **Nafte** so lani producirali v Evropi nekaj več kakor leto prej. Produkcija znaša v Rusiji 29,3 (predlanskim 28,4) in v Romuniji 6,6 (7,15) milijonov ton, v Nemčiji 625.000 (453.000) in na Poljskem 507.000 (501 tisoč) ton. Mišljena je pri tem naravna, zemeljska nafta, ne pa umetni (sintetični) bencin, ki ga zlasti izdeluje Nemčija.

□ **Zlata** so v preteklem letu nakopali po vsem svetu 38 milijonov unč po 31,1 gramov, predlanskim pa 35,5 milijonov. Največji producent je Južna Amerika, ki je sama dana 12,16 (11,74) milijonov unč.

□ **Neka nemška družba** je dobila v Romuniji naročilo za dobavo vseh potrebnih strojnih in električnih naprav za 29 silosov. Vrednost naročila cenijo na 5 milj. mark.

□ **Madžarski časopisi** poročajo, da bo Madžarska izstopila iz Društva narodov. Po mnenju teh listov bosta kmalu izstopili tudi Češko-Slovaška in Poljska. Madžarska se bo namreč pridružila protikomunistični fronti. Radi sodelovanja Madžarske z Italijo in Nemčijo je madžarski zunanji minister grof Csaky odpotoval te dni v Berlin.

□ **Francoska vlada** bo od spomladi dalje zgradila vsak mesec po 200 bojnih letal, kakor je to določeno v načrtu, ki ga je izdelal francoski vrhovni svet za letalstvo.

□ **Madžarska vlada pripravlja nov zakon**, po katerem naj bi zasedli najvažnejše politične, pravniške, administrativne in verske položaje samo Madžari turanskega porekla, to so fisti, katerih predniki so se na Madžarskem naselili pred letom 896. Po tem načrtu bi samo 10 odstotkov Madžarov drugega porekla lahko zasedlo ta najvažnejša mesta. Zakon predvideva razdelitev Madžarov na tri kategorije: 1. Turanci, ki bi vodili najvažnejše posle v državi; 2. državljani, katerih predniki so se naselili na Madžarskem po letu 896 in 3. ostali madžarski državljani.

□ **V neki berlinski kliniki** je dne 14. januarja umrl znameniti dirigent Johann Strauss iz znamenite rodbine glasbenikov Straussov.

* **V Šibeniku** je umrl v starosti 82 let naš najstarejši arheolog Lujo Marun. Bil je odličen sodelavec pokojnega arheologa Franca Bulića. Vse svoje življenje je neutrudno in požrtvovalno iskal in opisoval spomenike iz hrv. narodne zgodovine. Radi tega je mnogo trpel za časa Avstrije. Fra Marun je vzgojil tudi več mlajših zgodovinarjev in starinoslovcev pri dotičnem zavodu.

* **Indeks cen** na drobno je znašal v preteklem mesecu decembru v Beogradu povprečno 83,5 v primeri s 77,7 pred enim letom, ako se vzamejo povprečne cene leta 1926. za 100.

* **Na Bledu** je pričela v ponedeljek konferenca podonavskih paroplovnih družb. Poleg naše države so zastopane še Češko-Slovaška, Romunija, Madžarska, Nemčija, Anglija, Francija in Holandska. Zasedanje bo trajalo ves teden.

Slovenski učitelji na Kočevskem

Mnogo se danes piše o Kočevski. Ni ga skoraj slovenskega časopisa, ki bi od časa do časa ne posvetil s svojo lučjo v ta kotel, kjer se poleg težkih socialnih vprašanj, ki so na dnevnem redu v vseh pokrajinah, koder živi sproletarizirani razred slovenskega delavca in kmeta (Haloze, Slov. gorice), kuha tudi trd, četrta ne vedno viden boj za narodno samobitnost kočevskih Slovencev. Z znano, pred dvema letoma izvršeno premestitvijo slovenskih učiteljev v narodnostno najbolj eksponirane kraje na Kočevskem pa se je ta boj za pravice slovenskega ljudstva na Kočevskem marsikje zaostрил do tragičnih zapletov. Ako hočemo vprašanje slovenskega učitelja na Kočevskem osvetliti s prave strani, tedaj je potrebno, da se pobliže seznanimo z razmerjem slovenskega učiteljstva do otrok kočevskih Nemcev na eni in z medsebojnimi odnosi slovenskega in nemškega učiteljstva na drugi strani. Več ko gotovo pa je, kar je treba takoj poudariti, da je vprašanje eksistenčne nezavisnosti slovenskega učitelja na Kočevskem v neoljudski zvezi z izboljšanjem narodnostnih in ne nazadnje tudi gospodarskih prilik na tem jezikovno mešanem otočku, kjer so kočevski Nemci avtohtoni gospodarji na naši zemlji.

Predlanska banovinska skupščina v JUU organiziranega učiteljstva je soglasno sprejela sklep narodno-obrambenega odseka, naj se načrt proučevanja naše vasi, kakor ga predvideva program »Učiteljskega pokreta«, realizira v prvi vrsti tistih krajev, ki so najbolj izpostavljeni, prav v obmejnih krajih in na Kočevskem, ker bo študij teh krajev dal najboljšo podlago za usmeritev našega narodno-obrambenega dela v evidence manjšinskega šolstva. Da je bil ta predlog takrat soglasno osvojen in da se je v debati pokazala živa potreba preusmeriti šolsko in izvenšolsko delo slovenskega učiteljstva v naštetih krajih, je kmalu pokazala peščica tistih nesebičnih učiteljev, borcev za te ideale, ki je eno prihodnjih števil »Prosvete« posvetila skelečemu vprašanju narodne in gospodarske obrambe našega življa v narodno mešanih krajih.

Omenjena številka »Prosvete« je pokazala metode tistih »prijateljev« našega naroda, ki so budno na preži in kupujejo posestva naših malih ljudi na severni meji. Podobna merila kakor tamkaj, si lastijo v svojih ekspanzivnih stremljenjih tudi tujerodci na Kočevskem. Tudi oni so za delo sistematskega raznarodovanja naših socialno šibkih ljudi na Kočevskem dobro podprti z denarjem. To so tako znana dejstva slehernemu zavednemu Slovincu, ki se zanima za položaj sproletariziranega delavca in slovenskega baltarja na Kočevskem, da bi se reklo pihati proti vetru, kdor bi hotel o tem danes še izgovoriti kopico besed. Vprašanje zase je tudi, če uživa slovensko učiteljstvo na Kočevskem (ki je na delu za svoje ljudstvo in trpi za svoje delo tudi preganjanja od ljudi, prekrvašenih s tujjo miselnostjo) sploh zaščiten. Le eno je gotovo, da je bivša Südmarka s svojim Schulvereinom skrbela za svoje učiteljstvo v narodno mešanih krajih takole, da bi bil slovenski učitelj na Kočevskem v sedmih nebesih, če bi danes užival vsaj polovico tistih dobrin, ki so bile takrat navržene tistim, ki so potujčevali našo kri.

Oni dan sem od prijatelja prejel pisno. Med ostalimi vestmi je napisal tudi dva vzpodbudna stavka: »Zvedel sem, da so te premestili dol na Kočevsko, kjer ti bo dana prilika, da boš pokazal, če imamo Slovenci v sebi sploh kaj asimilacijske sile. Dovolj tragično je namreč, da stoletja in stoletja ne moremo ali pa nečemo asimilirati tistega malega prgišča tujerodcev na Kočevskem...«

Kakšno misli! V resnici je vse drugače. Ni res, da bi ne mogli asimilirati peščice ljudi, ki pijejo naše vino in jedo naš kruh, zamešen iz moke, ki je plod naše zemlje. Tega tudi ni treba, saj je znano, kolikšen je v poslednjih letih upadek kočevskih Nemcev, ki trumoma zapuščajo zemljo, katere nočejo obdelovati. Le nekaj je potrebno: zavarovati naše ljudi pred sistematskim potujčevanjem, obdržati jih na naši zemlji kot zavedne in borbene ljudi, ki bodo stali ob zibelci do groba zvesti slovenskemu jeziku. Kadar bo dosežen ta smoter, takrat se bo že v nekaj desetletjih pokazalo, na kateri strani je v kočevski deželici narodnostna premoč.

Učiteljstvo na Kočevskem je še zmerom narodno pomešano. Znano je, da so učitelji-kočevski Nemci po večini bogati, posestniki, ki so se v letih po prevratu usidrati vsak v svoj rojstni kraj, da jim noben režim ni moral blizu »premestitvam«, dočim so se slovenski učitelji »iz kraja v kraj, ker so jih politični na-

Naravni prirastek prebivalstva se manjša

Znano je, da se naravni prirastek prebivalstva v nekaterih državah stalno manjša in, da tamkajšnji znanstveniki že preračunavajo, kdaj se bo začelo število vsega ljudstva krčiti. Ta pojav je značilen posebno za Francijo, Anglijo in Nemčijo. Vzrok leži v padanju števila poro- dov, kajti število rojstev se iz gmotnih in s tem v zvezi družbenih razlogov stalno umetno omejuje. Čeprav skrb te države vestno za napredek populacije in skušajo zavreti ta preteči razvoj s preventivnimi sredstvi, vendar depopulacije ne morejo ustaviti in je ne bodo vse dotlej, dokler ne bodo gospodarske in socialne razmere urejene v dobro širokih ljudskih plastih.

Kakor v omenjenih deželah, tako je tudi pri nas v Sloveniji naravni prirastek prebivalstva vedno manjši in znaša danes komaj 5,11 odstotka. Po mnenju znanstvenikov pa »narod s samo 50dstopno populacijsko silo prav za prav že izumira.«

Ta mali in stalno nazadujoči prirastek pri nas mora imeti svoje vzroke, ki jih je radi važnosti dobro malo bliže pogledati.

Število rojstev v Sloveniji stalno pada, dočim nasprotno raste umrljivost. Po neki poluradni statistiki pride pri nas na tisoč prebivalcev letno 25 poro- dov in pa 16 umrljih; razlika je torej 9, zaenkrat še v dobro rojstev. Število 9 nam prikazuje naš letni naravni prirastek na tisoč ljudi.

Po mnenju nekaterih znanstvenih in neznansstvenih krogov, leži krivda za padanje števila rojstev v pešanju moralne moči našega ljudstva in s tem v zvezi v umetnem omejevanju števila potomstva. Ta sodbja se danes meče v javnost s pisano in govorno besedo, tako da ostaja resnično stanje stvari prikrito.

Da ne more biti govora o »pešanju moralne moči našega ljudstva« nam najlepše dokazujejo številčno silno močne družine na našem podeželju. Družine s petimi in z več otroki so v naši vasi še vedno naštevane. Slovensko ljudstvo še ne opušta »stare in tako zelo moralne navade«, ki le doma v kmečkih in baltarskih hišah, da se namreč zaradi številno potomstvo po volji in milosti božji.

Kljub temu, da se naše ljudstvo ni »izgubilo moralne moči«, da še vedno skrbi za mnogoštevilno potomstvo, kakor želijo to cerkveni in nenapisani tradicionalni ljudski predpisi, pa je vendarle opaziti, sicer neznatno pojavljanje omejevanja števila poro- dov tudi že v podeželju. Bolj prihaja to do izraza v polindustrialnih in industrijskih krajih. V prvih še sicer prevladujejo številčno močne družine (predeli polkmetov — poldelavcev), dočim

imajo v drugih rodbine z manj kot 4 otroki že premoč.

Zakaj omejevanje poro- dov v slovenskih družinah?

Težke gospodarske in socialne razmere so pritisnile na razum; delavci, obrtniki, uradniki in v poslednjih letih tudi kmetje uvidevajo pod silo prilik, da ne morejo prerediti velikega števila otrok in, da je vprašanje bodočnosti zelo negotovo. V izogib posledic, ki bi bile v tem, da bi se otroci ob pomanjkanju slabo razvijali duševno in telesno in, da bi morali biti brezposelni v letih, godnih za delo, se naš delovni človek zateka vedno bolj k medicinskim in higienskimi pripomočkom, da se zavaruje pred zarodkom kopice otrok. Vzrok padanja števila poro- dov je torej v slabih gospodarskih in socialnih razmerah!

In kaj pa umrljivost?

Ta je v Sloveniji vedno večja zaradi slabe prehrane in nezdravih stanovanj. Mesto, da bi se ta umrljivost v zvezi z napredkom zahtev moderne higijene in medicinske stalno manjšala, umirajo naši ljudje vedno bolj in bolj za tako zvanimi družbenimi boleznimi, med katerimi je jetika najpogostejša. Posebno mnogo umre otrok že v najnežnejših letih, ker nimajo potrebnih pogojev za razvoj. — Revščina na vasi in v mestu je tista, ki povzroča, da se umrljivost ljudstva v Sloveniji stalno veča in, da še vedno razmeroma veliko število poro- dov ne more priti do izraza, kajti mnogo tega, kar je spočetega, prav kmalu obnemore radi pomanjkljivih stanovanjskih, predvsem pa prehranjevalnih možnosti.

Iz navedenih razlogov je naravni prirastek prebivalstva v Sloveniji tako nizek, da vzbuja upravičeno bojazen. Čeprav je tudi drugod v naši državi gospodarsko in socialno stanje vse prej kot razveseljivo, je vendar povprečni odstotek naravnega prirastka za 8 boljši od našega. Čeprav je naša država obnemore z Romunijo v Evropi glede števila rojstev na prvem mestu, je vendar glede na naravni prirastek precej zaostala, kajti umrljivost znaša v naši državi 200 tisoč. In tu, v okviru naše države je Slovenija pri številčnem napredovanju prebivalstva na zadnjem mestu!

Pred tem dejstvom se je treba ustaviti in ugotoviti: Če hočemo, da bo naravni prirastek slovenskega ljudstva napredoval, moramo poskrbeti, da se bodoogle v naši vasi in v mestu uveljaviti zahteve moderne medicine in higijene z ozir- rom na zadostno prehrano, zdrava stano- vanja in oblačila ter, da bodo mogle naše kmečke, delavske, obrtniške in urad- niške družine prerediti svoje številne čla- ne. Ko bo to doseženo, pa tudi ne bo nobenih zaprek več za oni znani izrek: Mo- žite se!...

Er.

gospodarje in način pisanja — kakor se to danes podobno godi z agencijami. Danes en sam dnevnik nima monopolnega stališča, liberalizem je tudi sem zanesel konkurenčno borbo, en sam dnevnik ne obvladuje trga. Vsaka država ima veliko agencijo, ki daje vesti vsemu domačemu dnevniku in tedenskem tisku ter tujim listom, kolikor hoče te vesti sprejemati. Posamezne gospodarske skupine se ne borijo le z gospodarskimi sredstvi, da iz- podobijo konkurenta in zasedejo trg. Svojemu boju dajo tudi druga lica in ga zanesajo zavestno ali nezavestno na vsa področja javnega življenja, celo v umet- nost in najprej seveda v dnevni tisk. Ta borba se kaže v kulturnem in političnem boju, čeprav se ta boj v resnici tako idealizira, kakor da bi šlo le za visoke ideale. Posamezne vladajoče gospodarske skupine so si zagotovile oblast nad tiskom. Tako obstoja v vsaki deželi po več časopisnih podjetij, ki izdajajo po več dnevnikov in tednikov. Ta tisk ima v življenju ogromno vlogo in ga ne imenujejo zaman velesilo. Poglejmo le, kak-

urešničiti, je bil v preteklosti na Kočev- skem tako vsakdanji greh, da se ni nihče nad njim niti razburjal...

Tako je slovensko učiteljstvo pred dva- ma letoma prišlo v razrede, kjer je deca slovenskih staršev žlobudrala kočevski dialekt, kjer so v šolskih omarah bile slike Nj. Apostolskega Velikanstva Franca Jožeta in kjer ni bilo niti sledu o vzgoji nacionalnega čustvovanja. Kdor pa je za- vihal rokave in hitel po 18 letih prezra- čevati te šole ter jim tudi na zunaj po- izkušal dati naš narodnostni pečat, tega so tujerodci ovajali tako dolgo, da so do- segli svoj namen. Niso redki primeri, da kočevska mladina zmerja slovenskega učitelja z izrazi, ki bi jih najslabši učitelj med svojimi rojaki ne slišal niti od naj- bolj moralno pokvarjenega in pijanega konjskega hlapca. Da so ovadbe kočev- skih Nemcev eksistenčno uničile učitelja,

šno vlogo igra v časih svetovne napeto- sti, kakšen pritisk lahko izvaja in kakšno silo. V svet vržena vest in morda še zla- gana, zrahlija borzo, požene ljudi na uli- co. Kakšen pomen ima tisk, vidimo iz njegovega različnega položaja, ki ga ima v državi svobodne besede in v državi »di- rigirane« besede. Tisk lahko ljude in na- rode zbližuje, jih plemeniti, lahko pa po- meni zanje tudi prekletstvo. Kadar ljudi in narode poneumlja, hujska in njihove sile, nezadovoljstvo in borbo za boljše življenje, resnico in pravico, speljuje v napačne struge.

Zalibog postaja tisk vzporedno z ved- no bolj brezobzirno borbo med posamez- nimi gospodarskimi in političnimi mogoč- neži, od dneva do dneva vedno bolj brezobziren, nekulturn in gnusen. Ne more se pa v kratkem času povzpeti do veljave in polne moči dnevnih in te- denskih tisk, ki ga ne zalaga z denarjem katera izmed dveh, treh vladajočih skup- pin. Ta tisk se bori z velikimi težavami, gospodarskimi in političnimi, pa mnogo- krat tudi z javnim mnenjem in okusom množic, ki jih je zastropilo in poneumilo neprestano trobentanje dnevnega in fe- denskega tiska, ki ne pozna velike odgo- vornosti do ljudstva.

Veliko neposredneje, hitreje in neovira- no — valovi ne poznajo mej — deluje na javno mnenje radio. Mnogo ljudi mi- sli, da bo radio izpodrinil in nadomestil poročevalsko službo v tisku. Toda nov čas rodi le nove potrebe in dnevi tisk mora najti sodobnejšo vsebino in namen.

Slovenski tisk je na poti — kljub vse- mu — da preneha z dosedanjim prakso poročanja. Izoblikovati moramo novinar- stvo in tisk, ki bosta polna odgovornosti do ljudstva in naroda, do skupnih koristi. Edina protitež proti vsem tendenčnim poročevalskim agencijam, proti zavajanju in lažljivosti more biti tisk, ki bo sodo- bo urejevan, resen, ki ne bo le poročal in vsiljeval že gotove zaključke, temveč bo s stališča naših razmer in potreb osvetljeval vse dogodke v svetu in doma. Tak tisk si bo težko utrl pot med mno- žice, ki so vajene, da jim dnevnik ali tednik prinese kakor slab film kup neres- nih sestavkov, ki odvrčajo bralca od težkih vprašanj. Dober slovenski tisk mo- ra vzgajati narod k čutu zavesti in od- govornosti do življenja, do človeštva, do naroda, do človeka, ki je danes ponižan pod železno peto izprijene civilizacije.

Čehi o sebi in svoji kulturi

11—12 številka »Ljubljanskega Zvona« je posvečena češki kulturi. Takih poseb- nih števil je izšlo že nekaj v naši državi, kar daje »Ljubljanskemu Zvonu« posebno ceno je, da je večina sodelavcev Čehov, ki so večji del prispevali še ne objavljene originalne prav za to številki, ki s svojimi 120 stranmi skoro izključno češkega ozir- slovaškega gradiva predstavljajo dokaj za- jeten zbornik. Pesmi so prispevali: J. Ho- ra, F. Halas, V. Zavada, V. Holan, L. No- vomesky in Petr Bezruč ter O. Župančič in M. Berdnik; prozo: K. Novy in I. Ol- bracht; članke, oziroma eseje ter razpra- ve: V. Vančura, F. X. Šalda, K. Čapek, F. Kovarnal, K. Bednař, Juš Kozak, B. Borko, Lj. Hauptmann, B. Kreft, D. Cvetko, A. Debenak, V. Šermazanov, V. Pavšič, L. Novak in A. Ocvirk. Glose in ocene so izpod peres: Lj. Hauptmanna, O. Berkopca, A. Budala, J. Kozaka in T. Ši- frerja. Zanimivo je pričevanje F. Bezlaja, M. Soka in B. Šalamuna o septembski krizi. V času, ko so še vse naše misli usmerjene v dogodke zadnjih mesecev, je ta številka »Ljubljanskega zvona« več kakor dragocen dokument.

KAJ DAJE VEČJI DOBICEK?

Na ameriškem zapadu iščejo in koplje- jo zlato rudo podjetni iskalci, ki pri svo- jem delu dostikrat niti za žgance ne za- služijo. V Brighthonu v Angliji pa živi iskalec, ki išče in koplje samo gliste, ka- tere prodaja ribičem, pa pri tem včasih zasluži 5000 dinarjev na teden. Kdor zna, pa zna!

ki je bil znan kot izrazit borec za pravice kočevskih Slovencev, je poglavlje zase. Tu ni mesto, da bi se napisalo, kako se danes tujerodci smejejo v pest, ker so dosegli to, česar bi Slovenci v času čno- žolte reakcije nikdar ne mogli. Tisti, ki so to dopustili, so s tem samo kompro- mitirali delo slov. učiteljstva na Kočev- skem. Dokler se bodo takšne metode iz- vajale in dokler slovensko učiteljstvo na Kočevskem v svojem delu ne bo zaščite- no, dotlej se narodnostne prilike na Ko- čevskem ne morejo izboljšati, kajti bor- beno učiteljstvo je bilo in bo zmerom začetek vseh izboljšanj, ki si jih je kdaj koli pridobilo slov. ljudstvo na svoji zem- lji. Če velja to za izključno slovenske va- si, tedaj velja v tem večji meri za kraje, ki so narodnostno mešani. In Kočevska je zaenkrat še takšna deželica.

Lojze Zupanc.

Novinarstvo na novih potih

Vloga dnevnega tiska se je v življenju vedno spreminjala vzporedno z razvojem gospodarskega, kulturnega in političnega življenja. V prvih letih dnevnega tiska je bil ta res zgolj informativen — seveda v okviru obstoječega reda in režima — in je seznanjal bralce z dogodki v svetu, čeprav po dva, tri dni kasneje, kakor so se zgodili. Takrat se je svet pač počasne- je vrtel in ljudje niso tako nervozni in neučakano klicali za novicami kakor danes. Posamezniki in skupine pa so pričeli spoznavati, da je dnevni tisk lahko iz- vrstno sredstvo za vplivanje na javno mnenje in to sredstvo so prvi uporabili oblastniki v posameznih deželah. V svo- jem listu, ki je imel v deželi monopolni položaj, so pričeli objasnjevati dogodke po svetu s svojega stališča, objavljati razglase in odloke, ljudstvo učiti pokor- ščine in ga svariti. Z izmenjavo vsako- kratnega režima so listi menjavali svoje

sprotniki pehali v »kočevsko Sibirijo«, ne da bi se menili za njih gmotni položaj. Takšno učiteljstvo, ki je smatralo Kočevsko za kazensko mesto, ni moglo biti borbeno za svoje ljudstvo, ni moglo pa tudi sprostiti svojih sil za kulturni in go- spodarski podvig svojih rojakov. Grehi, ki so se na račun obubožanega sloven- skega učitelja na Kočevskem uganjali v prteklosti, so kulturna zapuščina tistih političnih spekulantov, ki sta jim bila na- še ljudstvo na Kočevskem in borba za naš jezik vedno deveta skrb. Vsi kulturni in gospodarski problemi kočevskih Slo- vencev so bili tem ljudem napisani na vo- lničnih letakih. Bombastična gesla in ob- ljube političnih tribunov, ki so ob volit- vah hiteli na Kočevsko pobirat v svoje niskerke slovenske in kočevske glasove, so se po volitvah razblinile v nič. Ob- ljube dati kočevskim Slovincem in je ne

Gospodarstvo

Naša lesna trgovina

Pred tednom se je vršila seja Osrednjega odseka lesnih trgovcev pri Zvezi trgovskih združenj. Pri tej priliki je podal predsednik g. F. Škrbec obširno in izčrpno poročilo, iz katerega posnemamo nekaj za našo notranjo, pa tudi zunanjo lesno trgovino zanimivih podatkov.

Na domačem trgu, je izvajal gospod predsednik, se je konzum dvignil in so ostale cene več ali manj stabilne. Radi ugodne žetve in ugodnih cen je šlo v Vojvodino precej tudi slovenskega lesa. Mnogo lesa, posebno stavbnega so potrebovali v Beogradu. Od tega pa je prišel od slovenskega lesa v poštev le les, ki je prišel v Beograd po vodi (torej štajerski), ker je le ta radi nizkih prevoznih sredstev mogel konkurirati z bosanskim in z lesom iz drugih srbskih pokrajin. Tako je od okrepitve domačega trga imela Slovenija le malo.

Na tujih trgih na dolgo napovedano lesno konjunkturo še vedno čakamo.

V lesni trgovini z Grčijo so se dosegle primerne cene. Vendar pa se niso izvozile velike količine.

V Madžarsko se je poslalo nekaj našega lesa, toda bilo bi silno pretirano, če bi tu govorili o konjunkturi. O tej sploh ne more biti govora, dokler vlada na tem trgu tako velika negotovost. Saj nihče prav ne ve, koliko časa bodo veljali določeni kontingenti, kako bo s cenami in plačili.

Zelo delikaten je položaj lesne trgovine z Nemčijo. Po časopisih se je sicer mnogo pisalo, kako ugodno se razvija lesna trgovina, vendar ta poročila niso čisto točna. Pri tem pa se niti najmanj ne upoštevajo vse težave, ki jih je treba premagovati pri tej kupčiji. Koliko kontraktov, koliko korespondence je bilo treba, da se je posel tudi v resnici izvršil! Res je, da se je iz Jugoslavije več eksportiralo lesa, toda Slovenija je bila pri tem le malo udeležena. Da ni lesna trgovina z Nemčijo na višku, se vidi tudi iz tega, da smo mi zahtevali zvišanje sedanje lesne kvote, dejansko pa je bila ta znižana od 11 na 8 odst. vsega našega izvoza v Nemčijo.

O lesni trgovini v Francijo in Španijo se sploh ne more govoriti, tako malo je bilo.

Izvoz v Anglijo pa je silno padel, zlasti pa izvoz slovenskega lesa. Po vseh prejetih poročilih moramo reči, da je padel za 80 odstotkov. Da je ta izvoz padel, je glavni vzrok to, ker ne dobe izvozniki svoje fante plačane v polni vrednosti in zato ne morejo z uspehom konkurirati na angleškem trgu.

V Argentini in Indiji je šlo našega lesa le malo, predvsem zaradi pomanjkanja dobrih trgovinskih pogodb.

Italija je bila nekdanj naš najboljši trg in vsi želimo, da dobimo ta trg nazaj. Zaradi strukture italijanskega gospodarstva ter še bolj zaradi sedanje italijanske gospodarske politike pa ni upanja, da bi se mogel naš lesni izvoz znatno povečati. Odvisen je popolnoma od našega uvoza iz Italije, ker je geslo italijanske gospodarske politike, da moremo izvoziti v Italijo le toliko, kolikor iz nje uvozimo.

Perspektive za bodoči razvoj lesne trgovine torej nikakor niso rožnate in ni še računati z nikako konjunkturo. Zla-

sti pa je treba poudariti to, da je postala izvozna lesna trgovina zaradi vsemogočih in nemogočih predpisov že prava loterija, posebno zaradi čisto nepreračunljivih delitev uvoznih dovoljenj. Ta so res nekake srečke. — (Po »Trg. listu«.)

Naši državni rudniki

Jugoslavija ima razmeroma mnogo državnih rudnikov, ki so razen enega (Mostar) vsi še izpred prevratnega časa in jih je naše državno gospodarstvo kar posedovalo. V Bosni in Hercegovini je deset državnih premogokopov. Poleg tega so v Bosni še: rudnik železne rude v Ljubiji, ki je eden najbogatejših v Evropi; železarna z rudnikom, točilnico in livarno v Varešu ter tovarna železa v Zenici. V Sloveniji je velenjski premogokop z veliko elektrarno, na Hrvaškem in v Srbiji pa sta dva manjša premogokopa. V Srbiji sta tudi še rudnika mangana in kroma, ki ju ima v lasti rudniška zadruga »Bosna«, kjer pa ima država 90 odstotkov zadržanih deležev.

Iz teh rudnikov je črpala država krasne dohodke, ki so dosegli v 13 letih, namreč od leta 1924. do 1937. ogromno vsoto čez štiri milijarde dinarjev. Po posameznih pokrajinah so bili dohodki tako razvrščeni kot prikazuje naslednja preglednica:

(milijon dinarjev)	1924/25	1929/30	1932/33	1936/37
Slovenija	29,2	21,6	14,4	11,9
Hrv. in Slav.	21,8	19	8,5	7,7
Bosna in Herc.	315,5	315,5	185,4	207,0
Srbija	26,1	40,6	33,9	28,3

Skupno od leta 1924. do 1937.: od celokupnega

Slovenija	250,7 ali 6,2% od cel. doh.
Hrv. in Slav.	172 ali 4,2%
Bosna in Herc.	3.212,7 ali 79,4%
Srbija	412,8 ali 10,2%

Iz vsega je videti, da prinašajo državni rudniki lepe dohodke, ki bi se dali s pametnim gospodarstvom še povečati, saj danes uvažamo našo rudo predelano, mesto, da bi jo sami predelovali!

Pri celi stvari pa pada v oči najbolj dejstvo, da ni bil odprt po letu 1918. razen onega pri Mostarju, noben državni rudnik, čeprav slovi naša država radi rudnega bogastva po celim svetu. Mesto, da bi sami vložili denar v našo zemljo (četudi bi si ga izposodili, saj bi bil ob umnem gospodarjenju v nekaj letih vrnjen, smo dopuščali, da se je vsesal v naše naravne zaklade tujec, ki neusmiljeno sesa in pusti pri nas le majhen del dobička!

Bizeljski vinogradniki

Ko je nekako pred dobrimi petdesetimi leti trsna uš popolnoma uničila vse bizeljske vinograde, so naši lepi griči ostali popolnoma brez trsov. Tedanja avstrijska vlada, ki sicer nam Slovincem ni bila naklonjena, je vendar storila vse, da so griči zopet ozeleneli. Naročili so nove ameriške podlage in ustanovili podeželske trsnice, da je bilo mogoče obnoviti vinograde.

Podobna nesreča je zadela tudi lani Bizeljsko, ko je 3. julija toča popolnoma uničila vse poljske pridelke ter naredila ogromno škodo po naših vinogradih. Ne samo, da nam je uničila ves vinski pride-

lek, ampak nam je oklestila tudi trto, da se najde le še malo zdravih oces. In sedaj ne vemo, kako bi spomlad začeli z rezatvijo in drugim obdelovanjem. Nekateri vinogradniki menijo, da je treba posebno dobro gnojiti in obdelovati, da si bodo vinogradi nekoliko opomogli in bi imeli vsaj drugo leto kaj rezati. Drugi zopet sodijo, da so bizeljski vinogradi že stari in oslabei in da teh velikih ran ne bodo prenesli. Da jih bo torej treba obnoviti. Nastane vprašanje, kje naj dobi bizeljski vinogradnik sredstva za obnovo, ko je vendar taka stiska za denar; saj mu je tudi druge pridelke toča pobila. Gotovine torej ni, kredita seveda tudi ne — položaj je res obupen.

Potrebno bi bilo, da bi oblast priskočila na pomoč in preskrbela brezobrestno posojilo ter tako omilila bedo prizadetih krajev.

Miha Veršec.

Opomba uredništva: Pri tej priliki opozarjamo na splošna navodila, ki jih je »Edinost« prinesla kmalu po tej nesreči (Št. 23. dne 16. julija 1938. »Po toči v gorici«.) Zanimalo bi nas seveda, če bi nam o tem še več sporočili. Pred vsem, kako se obnese ta ali oni način in ali je morda kdo izmed izkušenih vinogradnikov sam našel kaj novega.

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Goveja živina: voli 3.50—5.50 din; bikji 3.50—5.50 din; krave 3.50—5.50 din; telice 3.50—7 din; teleta 4.50—8 din.

Svinje: plemenske 7—7.25 din; debele svinje 8—11 din; pršutarji 6—9.50 din.

Konji: 500—5000 din komad.

Meso: govedina 8—12 din; svinjina 11 do 18 din; slanina 14—22 din.

Sadje: jabolka 3—6 din; hruške 8—16 din; celi orehi 10 din; luščeni 30—32 din.

Mlečni izdelki: mleko 1.50—2 din, sir 8 do 10 din; surovo maslo 24 din.

Perutnina: kokoš 20—25 din; par piščanec 24—60 din; puran 30—70 din; raca 18 do 24 din.

Zelenjava: čebula 3—4 din; česen 6—10 din; glava zelja 0.50—3 din; kilogram kislega zelja 3 din; 3—5 komadov repe 1 din. kilogram repe 2 din; komad karfijske 2—10 din; komad ohrovtja 0.50—1.50 din; kilogram hrena 8—9 din; komad zelene 0.50—3 din; šopek peteršilja 0.50—1 din; komad endivije 0.50—1.50 din; kilogram endivije 10 din; kilogram radiča 10—12 din; kup motovile, radiča, špinata in vrtnega korenja 1 din; komad pora 0.25—1 din; 2—4 kolerabe 1 din; 3—5 redkev 1 din; šopek majarona 1 din.

GOSPODARSKE VESTI

* **Gradbena delavnost** je bila lani v Mariboru prav živahna. Nastalo je 36 novih hiš z 225 stanovanji. Med njimi so štiri hiše po 20 sob s številnim, ki jih je mestna občina postavila v Prelogovi ulici za skoraj 2 milijona dinarjev.

* **Tlakovanj** z granitnimi kockami je bilo v preteklem letu v Mariboru cest in trgov v izmeri 14.400 kvadratnih metrov. Urejeni in deloma na novo asfaltirani so bili pločniki ob reguliranih cestah in ulicah.

* **Nov davek** namerava uvesti mestna občina mariborska na nezazidane parcele. Ker se ta davek ni obnesel in ga je najvišje sodišče označilo kot nezakonit, razmišljajo o tem, da bi se pobirala kanalsčina tudi od nezazidanih parcel.

* **Izvoz v Nemčijo** se bo prihodnje mesece nemara nekoliko zmanjšal, ker je v jeseni šlo v to državo veliko blaga tudi

Položaj kmečkega stanu v pravi luči

V sredo je predaval v Celju v Delavski zbornici kaplan g. Jože Lampret o kmečkem vprašanju. Polna dvorana je z zanimanjem sledila predavateljevemu izvajanjem, ki je prišel iz hribovske vasi v mesto, da pove nekaj svojih misli. V Sloveniji je vprašanje kmečkega in delavskega stanu tesno povezano. Pri nas še ne poznamo — razen nekaj primerov — pravega industrijskega proletarijata. Naš mestni in predmestni proletarijat sestoji iz kmečkega življa, ki se seli v mesto. Zato se mora delavec in meščan zanimati za razmere, iz katerih prihaja dotok. Interesi kmečkega in delavskega stanu so tesno povezani, ker veže oba isti gospodarski sistem in je usoda obeh enaka.

O položaju in o življenju na deželi slišimo in beremo vsak dan. Le da je to prikazovanje večinoma enostransko, romantično, idealizirano. To se pravi, da je opisano lepše, kakor je v resnici. Tako kot je pisal Vodnik, isto je bilo s slikami in prozo. Realisti so bili redki. V novejšem času se šele oglašajo nova umetnost. V znanosti pa pričenja prevladovati vzročnost. Pisatelj se vedno sprašuje »zakaj«. Tako delo opravljajo revije »Ljubljanski zvon«, »Sodobnost« in »Dejanje«, Socialno-ekonomski inštitut ter pisatelji Kranjec, Ingolič, Potrč, Möderndorfer, Jurančič, Doberšek i. dr. Spoznavanje kmečkega življenja ni v nabiranju narodnega blaga, starih skrinj in noš. S tem, da si je kdo ogledal kmečko hišo na Ljubljanskem velesejmu, je še daleč od prave slike življenja na vasi. In prav tako tisti, ki rad gleda razne idilične slike in tihožitja. Danes ni več čas, ko stoje na dekletovem oknu nagelčki in fantje pojo po vasi. Mitjko se tisti, ki še verjamejo v same kmečke občeti, v veselje mlaticev, v dedkove pravljice, ko brezskrbno kadijo pipo. Kolikor je še vsega tega, ni več močno in čisto iskreno doživeto, temveč le tradicija. Danes bide naše podeželje boj za obstanek. — Za vinorodnimi Haložami, klopotci Slovenskih goric, za petjem žag in mlinskih koles na Pohorju, za prihranki Prekmurcev, ki so prišli iz sezonskega dela, moramo videti boj za kruh, ki daje danes pravi obraz našemu podeželju.

Predavatelj je orisal razmere v Sv. Trojici v Haložah, kjer je bilo njegovo prvo službeno mesto. Na konkretnih primerih je pokazal življenje Haložana, ki je izrinen iz svoje zemlje. Samo pokopališče je zgovoren razlegalec: samo ena grobnica je tu, nekaj železnih križev, mnogo pobeljenih lesenih, mnogo grobov brez križev in vedno več mahnih obtesanih: to so otroški grobovi! Šola, obisk šole, obleka, stanovanjske razmere, delovni pogoji, tuji gospodarji — vse to je nudilo predavatelju dovolj snovi, da je dokazal, kako je napačna idealizacija življenja na deželi. Treba je našo vas gospodarsko osamosvojiti in to ji bo dalo šele možnost in pogoje za miselno in kulturno obnovo.

izven določenih množin. Zato bo treba sedaj izvoz nekoliko omejiti, ako se z Nemčijo ne doseže kaka drugačna ureditev zadeve.

* **Znatno krčenje hmeljskih nasadov** je odredila Nemčija, da tako regulira cene. V stari Nemčiji nameravajo zmanjšati površino hmeljskih nasadov za 5 do 10 odstotkov, v novih sudetskih krajih pa za 20 odstotkov.

Kako je izginil gospod Hirsch

Konec

KAREL ČAPEK

Toda slučaj se je, gospodje, razvozljal drugače. V postajnih garderobah puščajo potniki razno prtljago in kovčke. Dva dni pozneje je garderoberka rekla stražniku, da ima kovček, ki se ji zdi sumljiv. Niti ne vem, zakaj, je rekla, toda jaz se ga bojim. — Stražnik je torej stopil in kovčeku, si ga ogledal in ovohal ter dognal: »Čujte, povejte to rajši postajni policiji«. — Ti so pripeljali psa in brž ko je kovček povohal, je začel zavijati in ježiti dlako. To se jim je zdelo seveda sumljivo in strli so pokrov: v kovčeku so našli stlačeno truplo gospoda Hirscha v domači obleki in v copatah. Ker je bil bolan na jetrih, je težje že zaudarjal. V vrat je imel zarezan močan motvoz; bil je zadavljen. Najbolj grozotno pa je bilo, kako je prišel v domačo obleko in copatah iz kontorja v kovček v postajno garderobo.

Sučaj je dobil komisar Mejzlik. Pogledal truplo in takoj opazi, da ima na obrazu in v rokah zelene, modre in rdeče lise; bile so tem bolj očitne, ker je bil gospod Hirsch rjav. Nenavaden znak razkrajanja, pomislil gospod Mejzlik, in poskusil eno teh lis otreti z robcem; skoraj jo je prisal. »Čujte«, je rekel prisotnim, »zdi se mi, da so te lise anilinske. Moram še pogledat v kontor.«

Najprej je v kontorju stikal za nekimi barvami, našel pa ni ničesar; kar je opazil tiste perzijske preproge. Eno je razvil in drgnil moder vzorec z naslinjenim robčkom; na robčku se je naredila modra lisa. Sleparske preproge, je rekel komisar in stikal dalje; na pisalni mizi je našel na podstavku črnilnika dva, tri ogorke turških cigarete. »Dobro si zapomnite«, je rekel spremljajočemu detektivu, da kadijo pri barantarju za perzijske cigarete za cigareto, to spada k orientalskim navadam. Nato je poklical Huga. »Gospod Hugo«, mu je rekel, »po Lebedi je bil tu še nekdo, kajne?«

»Bile«, je pritrdil Hugo, »toda gospod Hirsch nikdar ni maral, da bi o tem sploh zinili. Brigajte se za usnje, je pravil, preprog za vas ni; to je moja stvar.«

»Jasno«, se je nasmehnil Mejzlik, »ker so preproge tihotapske; kar poglejte, niti ena nima carinske plombe. Če bi gospod Hirsch ne bil že med rajnimi, bi imel s tem prekleto stitnosti in plačal bi globo, da da bi se zgrizel. Torej: kdo je bil tu?«

»No«, je rekel Hugo, »krog pol enajstih se je pripeljal v odprtem avtu nek armenški ali kdo ve kak Žid, debelušen in zagorel, in vprašal, menda po turško, po gospodu Hirschu. Pokazal sem mu v kon-

tor. Za njim je šel dolgin, sluga, suh kakor treska in črn ko vrag; na ramah je nesel pet velikih zvitihih preprog in z Vavilomom sva se čudila, koliko zmora. Šla sta torej v kontor in ostala tam približno četrt ure; midva se seve zanju nisva več brigala, toda ves čas je bilo slišati pogovor. Nato se je na stopnicah pokazal sluga, noseč kakor prej zvite preproge, toda zdaj le štiri. Aha, sem si mislil, šef je spet kupil eno. — Da, Armenec se je med vrati še obrnil in šefu v kontor nekaj povedal, kaj, nisem razumel. No, potem je dolgin prevalil preproge v avto in sta se odpeljala. Tega nisem povedal doslej le zato, ker v tem ni bilo nič nenavadnega, kajne, je rekel Hugo. »Takih preprogarjev je bilo pri nas že dovolj in vsi so si enaki tatovi.«

»Gospod Hugo«, mu je rekel nato Mejzlik, da boste vedeli, nekaj nenavadnega pa je na tem vendarle bilo: tisti dolgin je namreč v eni izmed štirih preprog odnesel truplo gospoda Hirscha, me razumete? Da, gospodič dragi, mogli bi opaziti, da je šel sluga dol težje ko gor!«

»Res«, je prikal Hugo in prebledel, »saj je šel ves sklonjen! Toda gospod komisar, saj to ni mogoče; debeli Armenec je prišel za njim in med vrati v kontor z gospodom Hirschom se govorilo!«

»Seveda«, je rekel dr. Mejzlik, »govoril je v prazno. In ko je bil dolgin Hirscha davil, si je debeli tudi ves čas brnil jezik, kajne. Gospod Hugo, armenški Žid je bolj

prebrisan ko vi. Nato sta v zviti preprogi odpeljala Hirschevo truplo v svoj hotel; ker pa je deževalo, je sleparska, z anilinom barvana preproga spustila barvo na gospoda Hirscha. Jasno ko saldokonto, kajne. V hotelu sta stlačila truplo v kovček in kovček poslala na postajo; tako je torej, gospod Hugo!«

Medtem, ko je gospod Mejzlik preiskoval, so tajni našli tudi že sled za Armenecem. Na kovčeku je bil namreč listek nekoga berlinskega hotela — priča, da je Armenec dal prav pošteno napitnino; veste, hotelski portirji po vsem svetu si s temi listki dajejo znamenja, s kom imajo opravka. In ker je Armenec dobro plačal, si ga je berlinski portir tudi dobro zapomnil: imenoval se je Mazanian in je potoval najbrž skozi Prago na Dunaj; toda ujeti so ga šele v Bukarešti, kjer se je v preiskovalnem zaporu obesil. Zakaj je umoril Hirscha, ne ve nihče; najbrž je bil med njima kak trgovski spor še iz časov, ko je bil Hirsch v Carigradu.

»Na tej zgodbi vidite«, je končal gospod Tausig zamišljeno, »da je v trgovini glavno solidnost. Če bi bil Armenec trgoval s pristnimi preprogami, ne pa s cenenim anilinom barvanimi, bi ne bili razvozlali tako hitro, kako je odstranil gospoda Hirscha, kajne. Če na prodajate slabo robo, se vam maščuje.«

Prev. J. Liška.

SKRBI ZA »EDINOST«

Kulturna obzorja

Misli kmeškega fanta o kulturni anketi

V prvi številki letošnje »Edinosti« so razni kulturni delavci v anketi povedali svoje misli o najvažnejšem kulturnem dogodku med Slovenci v preteklem letu. Kdor se je poglubil v njihove izjave, je pač lahko videl, da imajo različna mnenja, kar je tudi razumljivo; saj si vsak med njimi ustvarja lastno gledanje na kulturni razvoj našega slovenskega naroda. Iz tega brez dvoma izvirajo njihova različna mnenja, kateri kulturni dogodek moramo smatrati za najvažnejšega.

Prav je, da se prireajo take ankete, ker s tem narod sam izve, kako mislijo njegovi kulturni delavci o kulturnih dogodkih. Popolnoma gotovo je, da si ljudstvo, zlasti še preprosto kmeško in delavsko, more na podlagi takih anket ustvariti lastno gledanje na kulturne dogodke, ki jih v današnjem času mora poznati. Iz tega dejstva je gotovo podedelje kulturno anketo »Edinosti« toplo pozdravilo.

Predno preidem h kulturni anketi sami, naj še poudarim veliko potrebo in pomen ankete, ki je skoro med edinimi, ki je dostopna širšim ljudskim množicam, ker vse dosedanje kulturne ankete, ki so se prirejale po raznih kulturnih revijah, bile dostopne le ožjim plastem ljudstva, ki si more naročiti te revije, medtem, ko si jih širše plasti radi pomanjkanja denarja ne morejo, in so tako ostale te ankete zlasti podeželskemu ljudstvu popolnoma nepoznane. Tu vidim tisti veliki pomen te ankete, ker je dostopna vsem.

Nekateri kulturni delavci so izjavili, da smatrajo za najvažnejši kulturni dogodek Akademijo znanosti in umetnosti (B. Borke, Janko Glaser in dr. Dragotin Cvetko). Toda vsi trije so si pridržali pridržke, ki so povsem upravičene. Važna je Borkova pripomba: »Ali še imamo kaj mecenov?« G. Janka Glaserja »če« tudi gotovo ni brez podlage, kakor tudi Cvetkova gmohtna skrb za akademijo. Da, tu je križ vseh križev, če bo akademija gmohtno dovolj trdno zgrajena, bo brez dvoma lahko delovala za dvig slovenske kulture. Če pa ne bo tega, pa bo obsojena na životarjenje in nam ne bo mogla dati tistega, kar bomo od nje pričakovali. Ali ne nastaja tu za vse velika in popolnoma upravičena skrb, ki poznamo naše nezdružene razmere. Upajmo, da se vsaj tu enkrat po dolgem času ne bomo prevarili, in da bodo merodajni faktorji, ki so akademijo ustanovili, tudi dali potrebna sredstva za njeno delovanje. Vsi upamo, da je naš strah popolnoma odveč.

Branko Rudolf vidi v zmagi socialne stvarnosti nad socialno romantiko, najvažnejši kulturni dogodek: »To je za zdaj še malo, a vendar razveseljav korak« pravi. Ali ima prav ali ne, je drugo vpra-

šanje, ki ga danes še ne moremo popolnoma rešiti. Gotovo je, da je z zmago socialne stvarnosti na socialno romantiko velik napredek v slovanski kulturi. Toda, ali moremo smemo smatrati že z nekoliko deli, ki izpovedujejo socialno stvarnost, isto tudi v bodočnosti, za urejeno in vodilno? Ali vemo, kaj nam prinese kulturno življenje letos? In če se bo razvijalo v tem smislu naprej? Ali je socialna stvarnost v kulturnih delavcih res ukoreninjena? Tako nastajajo vprašanja in zopet vprašanja, ki jih danes še ni mogoče rešiti, ker je prežgodaj. Ne morem pa trditi, da je zmaga socialne stvarnosti nad socialno romantiko res najvažnejši kulturni dogodek preteklega leta! Če ni ta zmaga samo trenutna, tedaj da, drugače pa ne!

Končno je tu še Lojze Zupanc s Kreftovo »Veliko puntarijo« in njeno uprizoritev v št. Pavlu pri Preboldu, ki jo je podalo tamkajšnje društvo kmeških fantov. Tudi tukaj bi se morda človek lahko dalj časa ustavil, da bi se razjasnili pojmi. Da ni le gotovo naključje, da je doživela »Velika puntarija« krstno predstavo na vasi je razumljivo! In zato je njena uprizoritev toliko pomembnejša. Brez dvoma pa je, da se bo o tem še prej ali slej razpravljalo. Kdaj, to ni važno. Glavno je, da se bo o njej še razpravljalo. Morda se bo tedaj dalo marsikaj ugotoviti?

Tako sem obdelal svoje misli o posameznih odgovorih, tako, kakor mislim! Končno bi še pripomnil: Da je bil težak položaj vseh, ki so pri anketi sodelovali. Zavedati so se morali, da je vsaka beseda, ki so jo napisali, podvržena kritiki. Če so povedali svoje mišljenje o najvažnejšem kulturnem dogodku preteklega leta odkrito, o čemer niti najmanj ne dvomim, sem prepričan, da so vsi, ki so pri njej sodelovali, prinesli velik delež k presoji našega kulturnega življenja.

Naj še pripomnim to, da mislim, da smo še daleč od onega kulturnega dogodka, ki bi bil najvažnejši: brez vsake »če« in podobnega. Tak kulturni dogodek, ki bi ohranil svojo trajnost, še ne bo tako hitro. Sedaj pa si bo gotovo marsikdo zastavil vprašanje: kateri bo ta dogodek. Na to odgovorim: »Tisti, ko bo vas postala subjekt kulture in ne objekt kot je danes, ko bo sama s svojimi kulturnimi organizacijami, ki zastopajo njene kulturne interese, sama pristopila k pozitivnemu ustvarjanju delu v slovenski kulturi.« Mislim, da bi bil to mejnik v našem kulturnem življenju in zato je potrebno, da delamo vsi z vsemi svojimi močmi v smeri, da se čimprej približamo temu cilju!

Josip Udovič.

Matura

Madžarski pisatelj Fodor, čigar »Matura« smo videli na mariborskem odru, si je prav lahko osvojil skoro vse večje odre Evrope in celo film, saj ima vse prednosti in sposobnosti, ki jih publika zahteva, da se za kakšen gledališki komad navduši: nekaj veselega, brezskrbnega humorja, nekaj čustvenosti in morda pridržanih solz v zvezi s srečno in nesrečno ljubeznijo in kot začimba nekaj (za božjo voljo, ne preveč) revolucionarne upornosti. In Fodor se na vse to sijajno razume, to mu je treba vsekakor priznati. Tudi tehnična plat mu dela vso čast: lahek nepriljen razgovor in nekaj dramatičnih napetosti.

Morda je bilo nekoliko drzno, če se je naše gledališče spravilo na uprizoritev gledališke igre, ki smo jo še pred nedavnim videli v našem kinu. Priznati je treba, da je gledališče to konkurenco preneslo. Ne toliko radi tega, ker bi bili naši igralci filmskim igralcem toliko dorasli, ampak predvsem radi tega, ker je doslej pri takih, človek bi dejal, kabinetnih komadnih v tekmah s kinom še vedno zmagalo gledališče. Kajti kino ne bo kljub vsem tehničnim prednostim dosegel tistega živega kontakta med publiko in odrom, ki je tako značilen posebno za manjša gledališča.

Kovičeva režija je bila igri pravična. Vsa predstava je imela nekam lahкотen potek — tako nekako, da človek vseh teh tragičnih stvari ni jemal preveč resno — prav kakor je hotel avtor. Morda najgloblje je zajela svojo vlogo Kraljeva, ki je iz vsega tega naredila skoro pravi umetniški problem. Čeprav to ni bil niti avtorjev niti režiserjev namen, nam bo ostala njena prof. dr. Mate še dolgo v spominu. Rasbergerjeva, ki je igrala maturantko Slaparjevo, je ugajala — morda nas je nekoliko spominjala na »Direktorja Campos«. Sicer pa sta si obe vloge

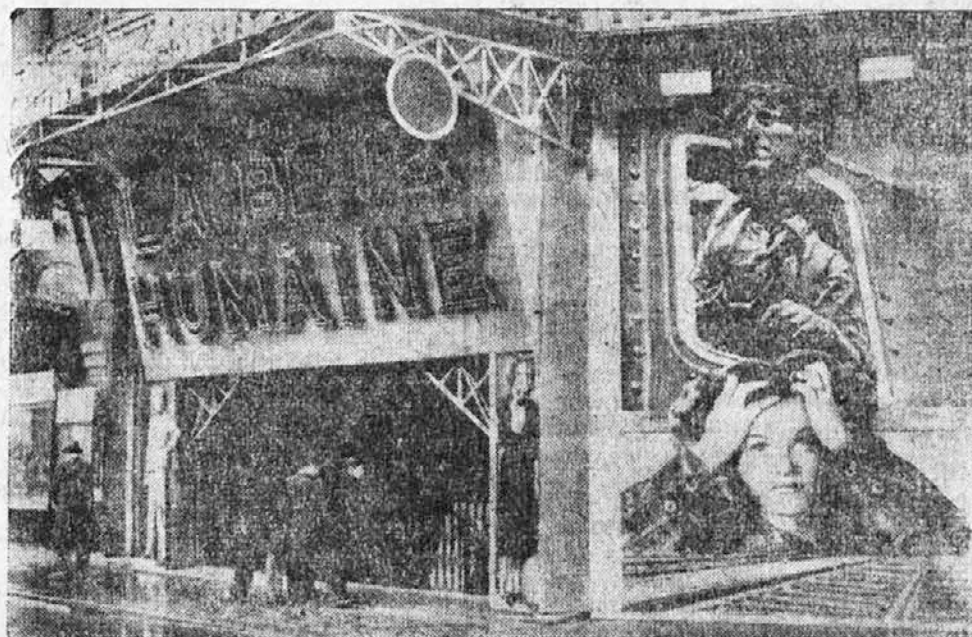
precej podobni. Nakrst, kot ravnatelj dr. Dvornik, je bil simpatičen vzgojitelj — tak, kakršnih si želijo dijaki in pedagogi. Posebno izdelana je bila vloga dr. Čebule, ki ga je res lepo igral P. Kovič. Jad.

Kočevski zbornik

Za 20-letni jubilej naše narodne svobode je Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani izdala zajetno knjigo »Kočevski zbornik«, ki vsebuje vrsto znanstvenih člankov, posvečenih zemlji, ki je rak-rana na našem narodnem telesu — kočevski deželici in njenemu prebivalstvu. V uvodu te, okoli 400 strani obsegajoče knjige, ki ga je napisal prvomestnik CMD ing. Janko Mačkovšek, čitamo za današnji čas pomembne besede: »Izdanje zbornika je postalo potrebno ne le radi zanimanja, ki ga morajo podobni problemi vzbuditi v naši javnosti, marveč tudi zaradi številnih obravnav nemških piscev o kočevskem ozemlju in prebivalstvu, ki so izšli pri nas ali v inozemstvu. Namen zbornika ni polemika z onimi nemškimi pisci, ki jim že na prvi pogled spoznaš, kam merijo s svojimi propagandističnimi trditvami...«

Te besede so bile pač potrebne kot odgovor na napade, ki jih je pri nas v poslednjem času iznašala v zadevi slovenskih imen, ki končujejo na »itsche«, znana »Gottscheer Zeitunge«, ki je s svojimi prozornimi zadevnimi članki hotela vzbuditi svojevrsten ponos pri kočevskih »Nemcih«, katerih imena končujejo na »itsche«!

Z znanstvenega in etnografskega zrelišča je »Kočevski zbornik« pač dovolj nazorno obračunal z vsemi tistimi problemi, ki danes žal še otežkočajo življenje našim rojakom na Kočevskem in s kopico tistih bolečnih vprašanj, ki so čisto bili začetek in povod za raznarodovalno delo tujerodcev, ki jim je v pre-

V Parizu so stavkali kinematografi. Pravijo, da je bil ob tej priliki Pariz temen kakor vas. Kinopodjetniki in pariška občina so se poravnali in danes je Pariz zopet ves svetel od svetlobnih reklam.

teklosti šlo tako bogato v klasje. Kajti resnica je, da bi kočevski Nemci že davno izginili s površja kočevske zemlje, ker so jo kot nesposobni kmetovalci tudi sami trumoma zapuščali in se izseljevali zlasti v Ameriko, če bi v letih avstro-ogrske hegemonije tuji plačanci sproti ne dovajali svojim usahlim koreninam slovenske krvi (kar potrjujejo »kočevski Nemci« s slovanskimi imeni!) ter jo potujčevali in naših gospodarsko šibkih ljudi nasilno ne trgali od jezika in rodne pesmi! To delo v preteklosti ni bilo težko, saj se žal še danes dogajajo podobni primeri v mnogih krajih Kočevske.

Kot avtor »Kočevskega zbornika« nam prof. Ivan Simonič prikazuje v dveh izčrpnih znanstvenih razpravah geografski in zgodovinski obraz kočevskega ozemlja. Znani poznavalec kočevskih narodnih problemov dr. Jože Rus pa nas seznaja z jedrom kočevskega vprašanja, z zemljo, ki jo imajo kočevski Nemci kot tujerodci na pretek, a našim ljudem, zavednim kočevskim Slovincem, jo razmere v vseh dvajsetih letih naše svobode niso dale toliko, da bi se mogli ti ljudje uspešno kolonizirati in gospodarsko usidрати v tla, ki so od nekdaj naša, a so jo nam odvzeli tuji fevdalci ter oddali k nam priseljenim tujerodcem. Ena najizčrpnjših razprav zbornika pa je Fr. Marolt članek »Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi«, v katerem avtor z znanstvenimi izsledki dokazuje, da kočevski Nemci niso kulturno avtohtoni in da so vse narodne pesmi povzeli po Slovincih, ki so bili že pred njimi naseljeni tod, kjer danes gospodarsko prevladuje kočevski živelj, ker je našega sistematsko zatirala in tlačila vse do konca svetovne vojne železna petica germanizma.

Podobno kakor Fr. Marolt sta s kočevskimi Nemci in njihovo, od sosednjih Belokrajincev prevzeto kulturo obračunal Ivan Koštil v članku »O Kočevcih in kočevščini« in S. Santel s člankom »O izvori kočevske narodne nošee«.

Članek »Ljudske šole na Kočevskem«, ki ga je prispeval O. F., pa niti približno ni izčrpen! Za pravo sliko o stanju šolstva na Kočevskem bi izdajateljica zbornika morala nuditi temu problemu pač več prostora v knjigi. Kajti to je problem, okoli katerega so se v preteklosti in okoli katerega se še danes bijejo boji med tujerodci in našimi rojaki na Kočevskem.

Zbornik zaključuje izčrpen pregled naše in tuje literature o Kočevski, kar je vestno opravil Iv. Simonič. Nekaj slik in dve geografski karti knjigo samo prijetno poživlja.

»Kočevski zbornik« je prvo delo te vrste pri nas, če izvzamemo dr. Zgečeve in Kerenčičeve socialne razprave o Halozah oz. Slovenskih goricah. Ker je izdajateljica CMD izdala knjigo z velikimi stroški, je pričakovati, da si bo knjigo omislili sleherni slovenski inteligent, ki mu naši narodnostni problemi niso samo fraza. S tem bo dal najlepše priznanje CMD za njeno narodno-obrambno delo, ki ga nesebično vrši v teh težkih časih. Zbornik se naroča pri CMD v Ljubljani in stane 80 dinarjev.

L. Z.

Ljudske knjižnice in čitalnice

Splošno smatramo, da slovenski kmet mnogo čita, da je tudi precej prosvitljen in da po svoji splošni ravni precej prekaša hrvaškega in srbskega kmeta. Toda kdor zasleduje gospodarsko in kulturno življenje na hrvaški, oz. na srbski vasi, mora kmalu opaziti veliko samozavest in delavnost ter voljo do borbe in smisel za organizacijo — bodisi v kulturnem, bodisi v gospodarskem oziru, ki

vlada med kmeti na našem jugu. Posebno gospodarske organizacije hrvaškega kmeta, v katerih niso kmetje samo poslušni člani, temveč tudi aktivni in samozavestni sodelavci, kažejo, da je hrvaški kmet že našel samega sebe ter se je otreseel varušta drugih slojev. Hrvaški kmet ima do potankosti izgrajeno svojo kmečko ideologijo; njemu so cilji, za katere se bori, jasni. Slovenski kmet pa je duhovno razdvojen in se še ni zavedel, da so skupni interesi važnejši kot pa tista mala razlika v miselnosti, ki je v stvari samo posledica vplivov meščanskih časopisov, ki so pisani navidezno za kmete, ki pa niso nikoli zastopali kmečke ideologije.

Če nočemo, da bo naš kmet zaostal, mu moramo dati večjo možnost, da se izobrazi in spozna s vprašanji, ki so v zvezi s kmetijskim življenjem. Gospodarski in socialni problemi, ki jih moramo rešiti na našem podeželju, niso lahki in preprosti. Zato moramo skrbeti, da se kmet, ki ga ti problemi v največji meri zanimajo, tudi vanje lahko poglubi. A najboljši in najcenejši sredstvo za samoizobrazbo je vsekakor tisk. Toda kdor čita vedno samo en list, se ne more nikdar poglabiti v stvar in nikdar se približati resnici. Vsako stvar si moramo ogledati z vseh strani in šele potem si moremo ustvariti o njej približno pravilno sodbo. Isto je tudi s problemi, ki so v zvezi s kmetijstvom. Toda na žalost vsak kmečki gospodar nima možnosti, da bi si nabavil vseh listov in knjig, ki so namenjene kmetškemu stanu; materialna sredstva mu tega ne dopuščajo. Tu bi mogla pomagati razna nestrankarska društva, ki imajo za cilj izboljšanje položaja kmetškega stanu. In ta bi morala pomagati, če nimajo svojega cilja samo na papirju. To bi se dalo izvesti tako, da bi društvo odprlo v vsaki vasi svojega področja čitalnico, v kateri bi na večer kmetška mladina in kmetški gospodarji zahajali. V čitalnici bi morali biti čitalcem na razpolago vsi slovenski dnevniki, posebno pa tedniki in mesečniki, ki so namenjeni kmetom, in to brez ozira, kako gledišče zastopajo. V čitalnici bi ne smeli manjkati niti nekateri hrvaški listi, da bi se tako slovenski kmet podrobneje spoznal z delom in stremljenjem svojega južnega brata. Čitalnica bi naj tudi kupovala vse knjige, ki obravnavajo vprašanja, ki so v zvezi s kmečkim življenjem. Tako bi se sčasoma razvila knjižnica, ki bi bila res v korist kmetškemu stanu. Čitalnica bi lahko od časa do časa, posebno pozimi, prirejala predavanja v perečih gospodarskih, socialnih in kulturnih vprašanjih, ki zanimajo našega kmeta, pa tudi literarne večere. Prosvetni delavci, ki jim narodni kolektiv ni samo puha fraza, se bodo radevolje odzvali kot predavatelji povabilu vsake podeželske čitalnice.

Tako delo ne bi zahtevalo mnogo zrtv, a uspeh bi bil velik: v kmečkem življenju bi se poglubil duhovno življenje in ojačala volja do napredka.

Ra.

ODPRAVA SMRTNE KAZNI.

Chester Gillespie, novo izvoljeni član državne legislature v Ohio, je izjavil, da bo v januarjem zasedanju legislature stavil predlog, da se v državi Ohio odpravi smrtna kazen. Nekateri države USA imajo smrtno kazen, druge je nimajo in Gillespie trdi, da v državah s smrtno kaznijo ni nič manj zločinov, kot v državah, ki take kazni nimajo.

Clovek bodi v govoru in odgovoru miren, priazen in dobrohoten napram svojem, znanec in vsakemu, tudi napram paganu, da bo ljubljen v nebesih in prijeten na zemlji. (Talmud).

Za ženo in dom

Prepošrebna zaščita kmečke matere in njenega otroka

Ako se hočemo lotiti dela za zaščito kmečke matere, moramo najprej temeljito poznati njo in milje, v katerem živi. Kmečko mater oziroma ženo ne moremo istovetiti z mestno gospodinjico. Kmečka žena je poleg tega, da je gospodinja tudi žena s poklicem. Ona je po poklicu kmetica. Kmetijstvo je prav tako posel kakor mnogo drugih, ki zahtevajo celega človeka. To se pa pri kmečki ženi navadno prezre. Zato ni nikjer zavarovana in njeni otroci ne uživajo nikake zaščite. Pri raznih drugih poklicih, ki so plačani, se vračajo žene k materinstvu in gospodinjstvu s tem, da jih odpravljajo iz služb, češ, naj se posvetijo temu, za kar jih je življenje določilo. Pri kmetici pa nihče ne protestira, če ves dan gara, otrokom in notranjemu gospodinjstvu pa odmeri le neznaten del svojega časa. In vendar je njen kmečki poklic mnogo težavnejši od uradniškega. Zelo, zelo redki so pri nas kmečki domovi, kjer bi žena samo gospodinjila, t. j. kuhala, pospravljala in se pečala z otroki.

Pri nas prevladujejo male kmetije, kjer se opravljajo vsa dela večinoma z domačimi močmi. Žena mora sodelovati pri vseh poljskih delih. Rezultat vsega dela je nujno potrebna hrana za družino in živino, vse ostalo se mora spraviti v denar, da se plačajo davki in kupi najpotrebnejše. Med tem najpotrebnejšim pa ni nič takega, kar bi bilo v prid otrokom in njihovu razvoju. Motijo se oni, ki mislijo, da jedo kmečki otroci mnogo jajec in pijejo mnogo mleka. To se mora vse prodati.

Žena na kmetih dela na vsak način mnogo preveč. Kje je njen osemurni delavnik? Njen delavnik traja od zore do mraka in pogosto še v noč. Mati vstane

vedno prva in je že utrujena, ko vstane ostala družina.

Da kmečka mati v svojem materinstvu ni niti najmanj zaščiten, je vsega obsojanja vredno. V dobi nosečnosti ne uživa nikakih olajšav, temveč dela kakor sicer, tja do težke ure. Slednja tovarniška delavka je zaščiten z zakonom o šestidenskem porodniškem dopustu, le kmečka mati, o kateri se pravi, da nam daje najboljše sinove, nima ničesar podobnega. Pogosto jo dohiti ura poroda kar sredi dela na polju. Pri porodu ji strežejo navadno nepoučene sosedje, ki večkrat povzročijo radi pomanjkanja strokovne izobrazbe smrtne nesreče.

Vsakdo, ki se bo poglobil v življenje kmečke žene, bo spoznal, da je to življenje pravi križev pot, ki nujno terja zaščito. Človeka postane strah, če samo pomisli, da morajo prebivalci nekaterih vasi opraviti kilometre in kilometre dolgo pot, preden pridejo do zdravnika. Vsaka podeželska občina bi morala imeti od države plačanega zdravnika, ki bi dajal od časa do časa nosečim ženam in materam potrebne nasvete, bolniški voz za prevoz težko bolnih in porodnic v bolnišnico, od države ali banovine postavljeno babico, zaščitno sestro, ki bi nadzorovala nego in prehrano otrok in bolnikov, zavetišče za dojenčke in majhno dečo v času poljskih del. Podeželske šole pa naj bi imele šolske kuhinje, ki bi dajale revnim in zelo oddaljenim učencem zajtrk in obed.

To bi bil seveda le nekaj načrt za pričetek zaščite kmečke matere in njenega otroka, od katerega smo pa gotovo še zelo daleč. Toda, dokler ni pričetka, tudi nadaljevanja ne moremo pričakovati.

Nevestam v pouk

Nekoč je bila navada, da so se mlada dekleta poročila, ne da bi bila vedela, kakšne naloge jih prav za prav čakajo. Dandanes je to že nekoliko boljše; največ zaradi tega, ker so možje uvideli, da mora gospodinja marsikaj znati, če hoče dom ohraniti in ga spretno voditi.

Kaj mora vsaka žena znati v ta namen? Vsaj nekaj računstva. Razumeti se mora na preprosto knjigovodstvo, da zna urejevati izdatke in prejeme. Skozi njene roke gre večina denarja, ki ga mož zasluži. On mora zahtevati, da bo ta denar prav obrnila in z njim vsaj za silo izhajala. Dolgov bi ne smelo biti v nobenem zakonu.

Tudi o blagostojanstvu mora imeti žena nekaj pojma. Presoditi mora znati kakovost mesa in živil, obleke in vsega drugega, kar je družini potrebno. Vedeti mora, brez tujih nasvetov, ali bo dobila za svoj denar pravo protivrednost. Žene, ki spečejo kokoš, pa iz nje prej ne poberejo drobovja, spadajo samo še v humoristične liste in bodo še tam počasi izumrle, ker kmalu ne bo nikogar, ki bi verjel, da je kaj takega sploh mogoče.

Žena se mora naučiti kuhati preprosto, a dobro. Ni treba, da bi nosila na mizo razne posebnosti, pač pa je potrebno, da ve, kako se skuhaajo razne domače jedi, da so okusne in tečne. S kopico denarja ni težavno gospodinjiti, pač pa s skromnimi dohodki.

Tudi znanje šivanja in krpanja je potrebno. Brez tega bo vsaki ženi v zakonu narobe hodilo. Naučiti pa se mora tudi najpreprostejših pojmov v negi bolnikov in dojenčkov.

To so glavne dolžnosti. Navadi naj se jih dekleta že takrat, ko še ne misli na zakon, saj ima v domači hiši dovolj priložnosti. Se s takim znanjem bo njen zakon vsaj zadovoljiv, če že ne res srečen.

Boj proti ozeblinam

Nekateri ljudje prav posebno nagibljajo k ozeblinam. Kakor hitro se vreme izpremeni in dobimo hujši mraz, se jim pojavijo ozebline. Da imamo ozeblino, spoznamo po srbečici, ki jo občutimo na ozeblem mestu posebno zvečer ali pa v toplem prostoru. Kakor hitro začutimo takšno srbečico, moramo nekaj ukreniti, da preprečimo hujše ozeblino. Drugače se rade napravijo trde oteklina, ki se kmalu izpremenijo v prazne gnojne ozeblino. Ozeblino se napravijo navadno tam, kjer je obtok krvi slabši. Tam, kjer kri zastaja, se napravijo nabrekli, ki se vna mejo, in če jih ne začnemo takoj negovati, rade počinjo in povzročijo prav boleče rane. Kakor hitro zapazimo vneto nabreklinjo, jo začnimo previdno mazati z jodovim tinkturo. Tudi umivanje z galunom, boraksom ali čajem iz hrastove skorje se dobro obnese. Seveda pa pomagajo

ta sredstva samo izpočetka, to je takrat, ko se pojavi srbečica in ko zapazimo samo majhne nabrekli. Tisti, ki nagibajo k ozeblinam, bi morali zmerom nositi volnene rokavice in volnene nogavice.

Če so se ozebline že razvile, potem namažimo boleča mesta pogostokrat z milnim špiritom. Prav tako pomagajo mazila proti ozeblinam, ki jih dobimo v lekarnah in drogerijah. Ozeblino, ki so jo oprte, je seveda treba obvezovati vedno s čisto obvezo. Čez dan položimo na odprto ozeblino namaščeno krpico, čez noč pa napravimo obkladek z desetodstotnim ihtiolovim mazilom.

Sladkor kot desinfekcijsko sredstvo

Ponekod vlada običaj, da v bolniških sobah zažigajo sladkor. Mnogi so mislili, da je to brez vsakega pomena. Vendar pa temu ni tako. Prof. Trilbert, ki je nastavljen na pariškem Pasteurjevem zavodu, je izvršil prav zanimive poskuse. V večji stekleni zvonec je dal 5 gramov sladkorja in ga zažgal. Počakal je, da so se pri tem razvijajoči plini ohladili in po posebnih ceveh dal v zvonec bacile tifusa, kolere, ošpice, tuberkuloze. Po preteku pol ure so bili mikrobi uničeni. Plin, ki se razvija pri zgorevanju sladkorja, je eden najmočnejših desinfekcijskih plinov, zato seveda ni brez vsakega pomena, če zažigajo v bolniških sobah sladkor. Da sladkor hitro zgori, ga je treba položiti v cigaretni pepel ali v prah sode, ker je sicer potreben za zgorevanje sladkorja zelo močan plamen.

Nekaj o krompirju

Sladek krompir. Če je krompir shranjen v zatohli, temni in vlažni kleti, ki ni nikoli prezračena, dobi krompir ogaben, sladek okus. Tak krompir pusti nekoliko dni ležati na sončnem in zračnem prostoru, da izgubi neprijeten okus. Klet, v kateri hranimo krompir, naj ima temperaturo 5—10 stopinj C, pri 3 stopinjah C pod ničlo krompir zmrzne, pri 10 stop. C nad ničlo pa rad poganja. Voden krompir položimo za nekoliko dni v suh pesek, tako izgubi nepotrebno vodo.

KUHINJA

Gulaš s Puste. 30 dkg sesekljane čebule, četrt kg olupljenega, na rezance zrezanega krompirja, škodlico paradižnikove meze, 8 dkg masti in 60 dkg na večje kose zrezanega mehkega govejega mesa, paprika in sol. Na mast deni čebulo, potem meso, nato krompir; vsako plast potresi s sladko papriko in s par zrnji soli ter pokrij z nekoliko paradižnikove meze. Končno zalij s četrt litrom vode in pari pokrito v kozi ter odkriva čim manj. Ko je meso mehko, daj s kislim zeljem na mizo. Za ljudi, ki imajo radi ostrjši gulaš, vzemi tudi malo hude paprike.

Juha iz praženega zdroba. Sprži na masti ali na presnem maslu četrt litra pšeničnega zdroba; ko je rumen, zalij s slano vrelo vodo, z odcedkom od krompirja ali zelenjave, lahko tudi z govejo juho. Pri zalivanju dobro mešaj, da se zdrob ne sprime v kepice. Kuhaj četrt ure, potem vlij na par raztepenih jajc, a zopet vlijaj pomalem in mešaj, da jajca ne zakrknajo. Ta juha je izdatna in redilna.

Drobtinova juha. Napravi jo kakor juho iz praženega zdroba, samo da vzemi namesto zdroba presejane žemljine drobtine. Vlij prav tako na razmotana jajca.

Klobasice z jajci. Olupi safaladi in jih prereži podolgem. Povaljaj jih v moki in jih na masti speči. Končno jih polij z dvema raztepenima jajcema in postavi tako dolgo v pečico, da se jajci strdita. S krompirjevo solato da jed dobro in ceneno večerjo.

Skubanki (slovaška narodna jed). Napravi krompirjevo testo iz pol kilograma kuhanega krompirja, celega jajca, štirih dkg presnega masla, soli in 20 dkg moke. Razvaljaj ga precej debelo ter zreži na cm dolge kocke, ki jih speči na pekaču, da bodo spodaj in na vrhu lepo rumeni. Potem jih prevri v slani vodi, odcedi jih in potresi z zmletim makom, sladkorjem in cimetom ter zabeli s stopljenim presnim maslom.

Sirovi žepki. Napravi krompirjevo testo kakor prej, razvaljaj ga precej tanko in razreži na kocke; na sredo vsake krpice položi srednjo žlico sirovega nadeva, pregani krpico počez, da se bosta krila po dva ogla, kakor preganemo ruto; stisni robove in skuha žepke v slanim kropu, nakar jih odcedi in zabeli z drobtinami, sladkorjem in maslom.

Sirov nadev: Zmešaj 15 dkg stlačenega kravjega sira, 1 rumenjak, sladkorja po okusu in nekoliko stopljenega presnega masla.

Pijani kmeti. Tri osminke litra rdečega vina, osminke litra vode, 10 dkg sladkorja, dva dišeča klinčka, skorjico cimeta in košček limonove lupine postavi v posodi na vroč štedilnik, kjer naj stoji 10 minut, zavreti pa ne sme. Potem odcedi tekočino. V polovici razpeti dve celi jajci in vlij to tekočino na šest starih žemelj, zrezanih na rezine. Ostalo vino shrani za pozneje. Nato olup 4 štiri srednje velika jabolka, jih zreži na pol prsta debele rezine, te povalljaj v moki ter jih na maslu ali masti opeči. Potem namaži posodo s presnim maslom, posipaj dno in stene z drobtinami in zloži na dno vrsto v vinu namočenih žemelnih rezin. Povrh namaži precej na bedelo marelčne marmelade, na njo pa naloži vrsto opečenih jabolčnih rezin. To vse še enkrat ponovi. Zadnjo plast tvorijo žemlje. Pogačo peči tri četrt ure v peči, poteni jo polj z ostalim vinom in jo peči še četrt ure. Pečeno zvrni na plitko posodo in potresi s sladkorjem.

Čajno pečivo. Mešaj tako dolgo 6 jajc s 25 dkg sladkorja, da se začne peniti. Potem prideni 125 gramov sirovega masla, žlico ruma, 750 gramov moke, pol žličke jelenove soli in nekoliko nastrganih limoninih olupkov ali vanilije. Zgneto to dobro v testo, ga raz-

valjaj in izreži iz njega z majhnimi modelčki razne oblike, ki jih speči na namazani pekači v srednje vroči pečici.

Jabolčni pekmez s smetano. Olupi par dobrih kislastih jabolk, odstrani peške in zreži jabolka na koščke. Dodaj košček presnega masla, malo medu, skorjico cimeta in dišeč klinček. Pari to na štedilniku, a mešaj, da se ne prismoči. Ohlajen pekmez serviraj s stepeno smetano in suhimi piškoti.

Praktični nasvet

V zakurjenih prostorih pazi, da je zrak vedno dovolj vlažen. Zato postavi v zakurjeno sobo posodo vode s širokim površjem, da voda lažje in hitreje izhlapeva. Suh zrak pospešuje dviganje prahu, ki lega na sluznice nosu, ust in zrela in jih draži ter izsuši. Razume se, da morajo biti peči popolnoma brez prahu, zato jih vsaj vsaki drugi dan obriši z vlažno krpo, preden se peč razgreje.

Kis kot čistilno sredstvo. Bakrene predmete v kuhinji čistimo z mehko krpo, ki jo pomakamo v kis. Ali pa zmešamo kis in ostro moko v gosto kašo in z njo odrgnemo bakreno posodo. Madeže od apna pomočimo parkrat s kisom, potem jih zlahka odstranimo. Da ohranimo blago rdeče, rožnate in vijoličaste barve neizpremenjeno, ga peremo v vroči vodi, kateri smo dodali četrti del kisa. Za perilo zelene, modre in sive barve pa dodaj zadnji vodi razen kisa tudi nekoliko modrila. Pri pranju vsakovrstnih barvastih volnenih stvari primešaj zadnji vodi četrti del kisa. Lasje se svetijo in se okrepe, ako jih nazadnje oplaknemo s kisovo vodo. Madeže od znojtraj odrgnemo s kisom in velikokrat izginijo.

Da se polt lepo napne, namaži obraz in vrat s svežim, prav malo spjenim bejakom, potem ko si ju z mandljevim oljem temeljito očistila. Beljak naj se na koži popolnoma posuši. Pri tem se čuti obraz ves napet. Po desetih minutah odstrani beljak z ličo z rokami. Naposled ga namaži z dobro dnevno kremo. Beljak zadržuje kožo, da ne more dihati, zato sili kri na površino kože. Še boljše učinek ima zmes alkohola in beljaka. Namaži to zmes na očiščeni obraz, počivaj dobre četrt ure, potem obraz z mehko brisačo izbriši.

Ricinovo olje zelo lahko spiše, ako ga zmešaš z enako količino malinova.

Volneno obleko najlepše zlikaš, ako jo likaš preko namočene, trdo ožete volnene krpe.

Vlago v kletnih prostorih preprečiš, ako postaviš vanje posode z živim apnom. Apno namreč vsrkava mokroto. Seveda je treba apno večkrat izmenjati.

Srebrno posodo očistiš z vodo, v kateri si kuhala olupljen krompir.

Povoščeno platno očistiš z mlekom ali z raztopljenim voskom, kateremu si primešala polovico terpentina. V to tekočino namakaj filanelo ali laneno krpo in nalahko drgni po platnu. Osuši ga s suho krpo. Povoščenega platna nikoli ne čisti z gorko vodo in milom, ker na ta načini pokvari vzorec.

Dopiši „Edinosti“

Dolina Šentflorjanska

Dolina Šentflorjanska ima marsikaj tega. Naložena je z blatom po širokih cestah, s kupi zlata v reki Dravi in zanimivo politiko. Vse troje je do neke mere zares za-ni-mivo in nam prinaša velike koristi. Blato s cest vozimo v njive za umeten gnoj, zlato iz Drave veča naš narodni zaklad, s politiko pa si mažemo v naših revnih časih kruh. To slednje ni slabo!

Kruh tudi ni slaba stvar. Nekateri ga imajo mnogo, drugi manj, tisti pa, ki ga nimajo niti toliko, kot prvi in drugi, so dandanes osrednja točka zanimanja dobroščne publike.

Socialno vprašanje bomo tako tudi letos reševali na predpustni način. Ker smo bogati na družinski, bo gotovo lepa množica maske-rad in plesov. Šivilje bodo prezaposlene s šivanjem razkošnih toalet, krojači s hlačami, čevljarji s podplati. Mazaji parketov bodo imeli nič koliko mazanja. Ker je med nami izredno bogatinov, se je nadejati denarja na koše. O, zlati vek zdaj revežem našim pride! Samo tega se je bati, da ne bi kak društveni blagajnik še tisto noč pobegnil s pobranim denarjem kam v inozemstvo!

Pomlad se smehlja in marsikomu se bude nade in upi, kakor se mladim in starim srcem spodobli. Revežem je edina nada vojna. V vojni bi se dalo zaslužiti, komur je dano, da to zna. Preteklost je pokazala, da so si nekateri res znali postlati. Če bi le nekateri drugi ne delali toliko za mir!

Deklamacije o miru so torej kljub vseobči želji narodov po vojni na dnevnem redu. Lani so dejali, da so rešili mir v Monakovem za naš čas. Pa je zelo problematično, koliko časa bo trajal ta naš čas. Nemčija zahteva nazaj svoje nekdanje kolonije. Anglija in Francija pa, kakor se čuje, odločno izjavljata, da iz tega ne bo nič in hitita z oboroževanjem. »Mir za naš čas pa kot obsojenec v strahu in trepetu čaka, kdaj bo potekel njegov čas«.

Mir se nam zdi nekaj samoumevnega. Zanimivo pa je, da govore o miru največ tisti, ki provocirajo vojne. S to rečjo je približno tako kot s poštenostjo. Z njo se največkrat javno ponajajo oni, ki so najbolj sumljivi. Poštenemu človeku se ne zdi potrebno podarjati svoje poštenosti, ker je zanj nekaj samoumevnega — kakor zrak, ki ga diha.

Vse govori o miru, vse ga priporoča, vse se zavzema zanj. Ze vrsto let ni bilo nobene vojne napovedane. V Španiji in na Kitajskem se bojujejo in vojskujejo kar tako za zabavo, brez vojne napovedi, samo da se ne krši sveti mir.

Rejci kokoši v Culukatriji so razvili pasmo, pri kateri petelini ne kikirikajo in kokoši ne kokodakajo. Kdo bi si bil mislil, da bo kultura molčanja posegla celo v kokošnjak. Za iznajdbo ljudi je že davno znano, da ponekod ne smejo mnogo govoriti ali celo nič. Torej ima mir tako rekoč vsestransko največ bodočnosti!

Smeš v današnjem času je prava redkost. Če primerjaš današnjo situacijo v svetu, pa bi se skoraj moral smejeti. Posebno tistim, ki so v zadnjem letu na račun »mirnega sožitja« mnogo pridobili, usoda sama ponuja smeš v usta. Nevarnost pa je, če se smeje brez vzroka, ker te smeš lahko zadavi.

Bratje Čehi po žalostnih izkušnjah zadnjega leta nasprotno pač nimajo pravega razloga, da bi se smejali. Vendar je postal novi predsednik njihove republike pan — Hacha.

Chamberlain se je vrnil iz Rima nasmejan in dobre volje. Gotovo je, da se stari gospod ni smehljaj zgolj iz starčevske navade, temveč da je imel za svoj smeš globlje vzroke in razloge.

Imenovani stari gospod je tako navezan na marelo, da ne gre nikamor brez nje. Ta njegova navada je tako znana, da v Belgiji že vsako marelo imenujejo »chamberlain«. Mogoče je, da ta navada izhaja iz pristne angleške previdnosti. Stari mož morda slutí, da bo potreboval marelo, ko bo začelo padati po njem.

Pri nas doma gledamo na vse skupaj z dopadenjem in našim razumljivim odporom ali navdušenjem. Sorodniki smo idejno razprtí. Stric so za Franca, teta pa proti Franku, ker pijejo radi pravo kavo. Stara mati so za Kitajce, ded pa za Chamberlaina. Kregamo se vsi vprek. Mali sinko v zibelki javka, da je za Ruse, medtem ko je tata vnet rasist z belimi nogavicami itd.

Edini smo si v pasovih. Pas je primerno sredstvo XX. stoletja proti lakoti. Vsak dan si ga zadržnemo za 1 cm. Ker po cm so si luknje vsaksebi . . .

VOJNI DOLGOVI.

Dne 15. decembra, ko je zapadel polletni obrok odplačila vojnih dolgov Združenim državam, je samo republika Finska plačala svoj obrok, kot po navadi. Druge države, katerih skupni polletni obroki presegajo 16 milijonov dolarjev, so enostavno izjavile, da ne morejo plačati. Skupni nepokriti vojni dolg evropskih držav Ameriki znaša nad 13 tisoč milijonov dolarjev.

Maribor

Zborovanje učiteljev JUJ za srez Maribor, levi breg. Sresko učiteljsko društvo JUJ za srez Maribor, levi breg, bo zborovalo v soboto, dne 21. t. m. ob pol 10. uri na ljudski šoli v Krčevini. Ob pol 9. uri naj pridejo k seji vsi člani(-ce) upravnega in nadzornega odbora. Ob 9. uri pa k ustanovnemu sestanku društvenega odseka učiteljev vse tovaršice. Razen običajnih točk dnevnega reda je na sporedu zborovanja: 1. Razgovor o najkvalitetnejših stanovskih, službenih in pedagoških zadevah, za katerega je pismena mnenja, predloge in slično poslati predsedniku. 2. Eno (morda tudi dve) poročili iz elementarne šolskega dela, in sicer: Spoznavanje šolskih novincev iz predšolske dobe. Razredniki elementarnih razredov, pripravite se na debato!

Studenci

Dilettantska predstava. V soboto zvečer ob pol 8. uri bodo igrali diletanti iz Rajhenberga v gostilni Spurej krstno predstavo drame »Spiritiisti«, ki jo je spisal Davorin Petančič. Ponovitev bo v nedeljo v Zadrugi gospodarski banki.

Rogaška Slatina

Občni zbor Rdečega križa. Preteklo soboto se je vršil 15. redni občni zbor RK v Rogški Slatini, naše najmarljivejše človekoljubne organizacije. Žal ni bil tako obiskan, kakor bi društvo z ozirom na svoje plodotono samaritansko delo zaslužilo. Visoke številke pa povedo, da je društvo tudi prošlo leto utrl marsikatero solzo. Za novo poslovno dobo je bil zopet izvoljen stari odbor, na novo sta bila vanj izvoljena še g. Karlin Ivan in g. Plemenitaš Jože.

Sahovski klub Rog. Slatina deluje tiho, a marljivo. Ustanovljen je bil pretekli mesec in je medtem absolviral prvi match s šahisti iz Šmarja pri Jelšah pred božičem v Rog. Slatini z rezultatom 3 : 3. Preteklo nedeljo, dne 15. januarja t. l., se je vršil drugi match s Šmarčani v Šmarju pri Jelšah. Končal je z rezultatom 4 in pol : 1 in pol za Rogško Slatino. Lepemu uspehu je čestitati! Kar po začrtani poti naprej!

Zidani most

Jadranska straža je obdarovala deco. Poverjenik Jadranske straže postajenačelnik g. Srečko Razpotnik na Zidanem mostu je prejel od Oblastnega odbora iz Ljubljane nekaj daril. Obdarovanih je bilo 10 članov, za kar se poverjeništvu najtopleje zahvaljuje Oblastnemu odboru Jadranske straže v Ljubljani.

Zaslužni gasilci so bili odlikovani. Te dni so bili odlikovani za gasilske zasluge s srebrnim križcem naši vrli gasilci g. Robert Premereštein, sreski šumar v Radečah, Janez Jazbec, čevljarški mojster v Radečah in posestnik Funda Matija z Vrhovega. Vsem odlikovancem naše iskrene čestitke!

Prometna pisarna na hrvatskem kolodvoru ne odgovarja več sodobnim potrebam. Od kar je menda izpeljana železniška proga, proti Zagrebu, stoji na tovrnem ali hrvatskem kolodvoru lesena baraka, ki služi kot prometna pisarna. Baraka je premajhna in nehijska. Res skrajni čas bi že bil, da bi mesto nje sezidali primerno postajno poslopje. Težko je namreč opravljati odgovorno prometno službo v imenovani baraki, ki že davno ne ustreza sodobnim higijenskim predpisom.

Prometni uradnik je skonstruiral model jadralnega letala. Tukajšnji prometni uradnik g. Skok je skonstruiral model jadralnega letala v razpetini 1,80 m, s katerim je že napravil prve poizkuse. Kakor doznavamo, ga bo dal na ogled v neko izložbo v Zagrebu.

Židovski problemi

2. Kaj je židovska rasa?

Danes se mnogo govori in piše o židovski rasi. Zlasti se bavijo z njo anti-semitski pisci, češ, da je nam arijcem tuja, sovražna in manj vredna. Pa tudi Židje sami so se smatrali in se še smatrajo kot posebno, čistokrvno in »od Boga izvoljeno« človeško pleme. Ali pa so ti nazori pravilni?

Predvsem moramo poudariti, da je pojem »rasa« ali »pleme« v antropološkem smislu še danes sporen in nejasen. V splošnem rečemo lahko, da je rasa skupina pripadnikov iste vrste, ki imajo posebne, od drugih skupin različne, prirojene in dedne telesne in duševne lastnosti. Te razlike med različnimi skupinami pa so nastale že dolga tisočletja predno so se pojavili v zgodovini narodi in države. Vzrok temu so bile predvsem — dasi ne izključno — zemljepisne in klimatske razmere. Saj je jasno, da so ljudje v severnih krajih drugačni kakor v južnih, drugačni v gorah kakor v dolini, drugačni na celini kakor ob morju itd. Te rase ali skupine ras so se vedno mešale, tako da imamo danes le še rase mešanice. Znaki, po katerih ločimo rase, so dokaj različni kakor barva kože, las in oči, oblika glave, obraza, nosu, ustnic, las i. dr., velikost telesa, krvne skupine in slednjič posebnosti v duševnem življenju. Že starši Egiptčan so spoznali, da se razlikujejo od črncev. Aziatov in severniakov; zato so delili človeštvo v štiri plemenske skupine. Velika je bila zlasti svetopisemska delitev po treh Noetovih sinovih, t. j. Jafetite (Arijci), Semite in Hamite, ker je splošno veljala dolga stoletja in se ohranila deloma še do danes (n. pr. v izrazu Semit). Število ras in rasnih skupin pa je naraslo v literaturi zlasti izza 18. stoletja,

Planinski ples SPD Zidani most. Zaradi tehničnih ovir ne bo letos običajnega planinskega plesa SPD Zidani most, ki je bil dosedaj vedno 1. februarja.

Radeče

Dvoboj med šahovskima kluboma Radeče in Trbovlje. Preteklo nedeljo 15. t. m. je šel šahovski klub Radeče v Trbovlje, kjer je odigral s tamošnjim klubom za klubsko prvenstvo v Zasavju. Proti vsakemu pričakovanju pa je šahovski klub Radeče izgubil z rezultatom 3 in pol : 4 in pol. Prihodnjo nedeljo, dne 22. t. m. bo revanžno srečanje v Radečah, na kar se že pripravljajo naši šahisti.

Sava in Savinja sta narasli. Spričo južnega vremena in dežja sta Sava in Savinja precej narasli. Posebno je narasla Savinja, ki vali po svoji strugi krivenčasta debla. Poplave se nam menda ni treba bati, ker se voda sproti precej hitro odteka.

Most, ki pelje čez Savo, je treba prebarvati. Kmalu bo že deset let, odkar je bil poslednjič pobarvan radeški železni most, ki pelje čez Savo. Na mnogih mestih je barva že odstopila, ker je železo pričelo rjaveti. Upamo, da se bodo za stvar zavzeli odgovorni činitelji ter poskrbeli, da bo most v doseglednem času prebarvan. Enako bo potreba spomladi odstraniti gnile in obrabljene pragove, ki drže preko mosta.

Rok za nabavo davčne karte. Za leto 1939 poteče rok za nabavo davčne karte za služabništvo zadnji dan meseca januarja. Vsi poslodajalci se opozarjajo, da si pravočasno nabavijo omenjene davčne karte za vsakega posla. — To naj stori vsakdo v izogib kazenskega postopanja, katerega bi morala uvesti davčna uprava v Krškem, kakor to predvideva čl. 95 zakona o neposrednih davkih. Davčne karte je nabaviti le pri davčni upravi v Krškem. Vsaka stranka mora prilepiti s seboj banovinski kolek za 25 din, katerega je nalepiti na davčno karto in ga predpisano uničiti.

Zastrupljanje divjačine. Lovski zakupnik ga. Saho bo te dni polagal strup proti divjačini v krajih Žebnik, Močilno, Dobrava, Hoteče, Vrhovška gora in gozd pod Novim gradom. Občinstvo se opozarja, da je smrtno nevarno pobirati zastrupljeno divjačino.

Turnir šahovskega kluba v Radečah. Šahovski klub v Radečah je končal vsakoletni turnir. Prvo mesto si je priboril g. Ravnikar Benko, ki je od nesegljivih 10 točk dosegel 9 in pol. Sledijo gg. Jezbec Ivo (9 točk), Hočevar Mirko in Hribarščak Franc (7 in pol), Simonič Mirko (6), Koren Štefan (4 in pol), Kožuh Anton in Aubrecht Anton (3 in pol), Oprešnik Maks, Müller Ferdo in Uršič Viktor.

Brežice

Slinavka in parkljevka zopet pustošita v brežiškem srezu. Sresko načelstvo v Brežicah sporoča, da se je slinavka in parkljevka zopet razširila v Mihalovcu, občina Dobova, v dveh dvorcih, ki se bo najbrž razširila še na druge dvorce. Na podlagi čl. 42, 43, 44 in 49 do 52 Zakona o živalskih kugah se proglašajo kot okuženi okoliš vasi Mihalovec in Dobova. Vse ostale vasi občine Dobova pa kot ogroženi okoliš. Do preklica se prepovedujejo vsi živinski in svinjski sejmi v Dobovi, Kapelah in Brežicah. Dovoljen pa je dogon živine na sejme v svobodne občine.

Celje

Mnogo prahu je dvignilo v Celju prizadevanje skupnice tuje usmerjenih ljudi, ki se trudijo, da na vsak način vzamejo mestu slovenski narodni značaj in mu nadenejo drug obraz. To z nošenjem nekkih kosov

oblek, s poudarjanjem svoje govornice in z dvojezičnimi napisi in prireditvami. Celjani pa bodo poskrbeli, da bo mesto obdržalo tudi svoj zunanji sloves tak, kakor to odgovarja narodnemu značaju Celja.

Sedanji župan g. Alojz Mihelčič, ki se mu di sedaj kot poslanec v Beogradu, bo županovalec še nekaj mesecev in vodil še dve ali tri občinske seje, kakor mu to dovoljuje zakon.

Dober češki film »Poročnik Rjezkin« je vrletel kino Union. V poplavi filmskega klča je bil ta film pravo doživetje. Živo je prikazal razpad avstro-ogrske monarhije in borbo češkega legionarja. Film je bil politično aktualen in umetniško na višini.

Guštani

»Vzajemnost« je preteklo soboto slavila spomin na pisatelja Ivana Cankarja, ki je pred dvajsetimi leti prezgodaj umrl; prireditelj je bila kakor odjek številnih delavskih svečanosti, ki so se vršile po Sloveniji v spomin pisatelju, ki se je boril za boljše življenje ponižanih in zatiranih. Igralci »Vzajemnosti« so podali 2 recitacije in 3. ter 4. sliko iz kolektivne drame »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Sodelovali so tudi pevci in jedrarska godba; učitelj M. Mencej iz Soštanja je očrtal Ivana Cankarja, borca za pravico slovenskih delovnih množic, poleg njega njegovo mater — simbol delavske žene; ti dve podobi sta se globoko vtisnili v srca navzočih. To je bila ena izmed redkih pomenljivih prireditev v Guštanju. Se!

Kapla

Smrt kosi po naši severni meji. Med božičnimi prazniki je zapustil to solzno dolino ugledni posestnik g. Urhau Anton, po dom. »Črešnik«. Bil je dober soprog in posestnik ter dolga leta občinski odbornik. V njegovi hiši je našel vedno vsak zaveden Slovenec pogrjeno mizo in zatočišče. Lansko leto je

Zanimivo štivo

Bojni murni na Kitajskem

Krvoločnost narodov se kaže na različne načine in kar je najbolj čudno, se kaže najbolj pri — igrah. Španci imajo svoje silovite bikoborbe, Japonci in nekateri drugi narodi petelinje boje, Amerikanci imajo svoj boks in če primerjamo vse te igre, kjer se izživlja oni napol zatrti čut krvoločnosti, tedaj si moramo priznati, da so si Kitajci izbrali pač najmilejši način take krvoločne gre, in sicer boj — murnov.

Boji murnov so na Kitajskem strast, ki požre milijone in milijone letno. Dober muren-borec stane tudi do 100 dolarjev, kar je cena za izvrstnega konja. Višina stav na takih borbah je naravnost neverjetno visoka in posebno mesto Kanton je znano po tem, da se tam stavijo ogromne vsote za izid take borbe. Lastniki dobrih murnov-borcev dajo izdelati iz slovnosti kosti nekatere diplome, ki jih obešajo v svojih hišah na najbolj častnih in vidnih mestih. Iz zmagovitega boja ponese lastnik svojega murna z godbo v velikem spremstvu na svoj dom, kjer se vrši navadno velika pojedina in cela veselica. Na južnem Kitajskem pokopljejo takega murna v srebrni škafliji z velikimi častmi in lastnik verjame, da mu prinaša tak

naenkrat občutil bolečine v želodcu in na jetrih. Napadel ga je rak. Ves čas, ko je ležal, je tiho in vdano prenašal bolečine, tožiti ni bil vajen. Med prazniki je umrl. Zapustil je užaloščeno soprogo gospo Urhau Rožo in hčerko Terezijo Pajtler na Sv. Primožu nad Vuzenico. Pokopan je bil ob veliki udeležbi domačinov in vseh, ki so ga poznali in so imeli čas, da so pohiteli na njegovo poslednjo pot. Bodi pokojniku blag mir in spomin, vsem užaloščeni pa iskreno sožalje. Dočakal je 73 in pol leta starosti.

Donačka gora p. Rogat.

Na splošno željo občinstva ponovi Društvo kmetskih fantov in dedet pod Donačko goro v nedeljo, dne 22. t. m. ob pol 8. uri zvečer v prenovljeni Spornovi dvorani odlično uspešno narodno igr »Divji lovec«. Pridite!

Murska Sobota

»Šumski akordi«. 8. t. m. se je vršila v Grajskem kinu otvoritvena predstava — kljub že napovedani »Ani Favetti« — s slikovitimi in lepimi Ganghoferjevimi »Šumskimi akordi«, ki so privabili toliko ljudi, da so bile vstopnice za prvo predstavo že dan poprej razprodane. Sicer pa je prišla ostala vrsta zainteresirancev na račun prihodnjega dne. Doslej se je vršilo v moderni in zvočni kinodvorani, izdelani po načrtu uglednega domačina arh. Novaka, že preko deset predstav, ki so bile vse zelo dobro obiskane. Zeleti bi bilo, da bi kino vedno privabljal množice gledalcev s kvalitetnimi in umetniškimi, neoporečnimi filmi.

V bližini vasi Martjanci je pred tednom umrl ugledni društvenik, predsednik gostilničarskega združenja martjanske občine itd. g. Vezer Geza. Pokojnika bo predvsem pogrešala prekmurska gasilska župa, katere funkcionar je bil vse do konca. Naj mu bo zemlja lahka!

svečan pogreb srečo, da bo drugo leto našel v bližini groba nove, izvrstne borbe.

Neverjetno je, kako cenijo Kitajci žulke in še posebno murne. Držijo jih zaprte doma, da lahko vsak čas poslušajo njihovo cvrčanje, a posebno močne vzgajajo za borce in jim je to največja zabava. Da v njih stopnjujejo že itak od narave veliko borbenost (saj se tudi pri nas otroci igrajo na ta način, da s travico dregnejo v murnovo luknjo in takoj se prikaže črni stanovalec), jim dajejo posebno hrano, sestoječo se iz riža, kuhanih kostanjev in semenah lotosovega cvetja.

Borbe murnov se vršijo na prostem ali pa v hiši, ki je za to nalašč zgrajena. Borbe ločijo kakor pri naši rokoborbi v težko, srednjo in lahko kategorijo. Nasprotniki morajo biti enake teže, moči in barve. Radi preizkušnje teže jih tik pred borbo točno tehtajo. Na mizo, ki je pokrita s svilo, položijo veliko skledo, ki ima popolnoma gladke stene, da po njej murni ne morejo uiti in ta skleda predstavlja areno. Sodni predstavi oba borca in jih nato s kurjim peresom ščegeta, dokler se vsa besna ne spusti drug na drugega. Borca se grizeta na življenje in smrt, odtrgata drug drugemu tipalke, eno ali več nog in borba se konča šele tedaj, ko eden od njiju obleži mrtve ali pa popolnoma nesposoben za borbo.

kakor Feničani, Amoniti, Edomiti, Filištejci itd. Posebno važen je bil vpliv nordijske rase (Hetiti, Armenci). Še ohranjene slike n. pr. v votlini pri Ipsambulu in na spomenikih 22. dinastije v Egiptu (židovski ujetniki) nam prikazujejo tedanje žide kot ljudi z modrimi očmi, rdečkastimi lasmi oz. brado, svetlo kožo, podolgovato lobanjo i. dr. To nam potrjuje tudi sv. pismo st. 7., ki poroča, da je bila n. pr. Davidova žena in mati kralja Salomona Hetitka. Salamon sam pa je imel cel harem tujih žen. Zlasti so se začeli mešati Židje v dobi, ko so prišli babilonsko sužnost (586 pr. Kr.) in potem, ko so se nekateri izmed njih (ok. 536 pr. Kr.) vrnili zopet v Palestino. Medtem so prihajali tja številni pripadniki drugih narodov in ras kakor Sirci, Grki i. dr., ki so se poročili z Zidinjani in sprejeli njihovo vero. Pozneje so sprejeli Mozesov zakon tudi celi narodi kakor v 8. st. po Kr. Kozari na Kavkazu in neko arabsko plemo v južni Arabiji (Jemen). Že v 2. st. pr. Kr. so se naselili številni Židje izven svoje domovine zlasti v Egiptu, Mali Aziji in v Grčiji, kjer so prevzeli grški jezik in omiko. Po padcu Jeruzalema (70 po Kr.) in uporu Bar Kohbe (118) pa so se razkropili še preostali palestinski Židje po vsem tedaj znanem svetu in stopili tako v zvezo z vsemi narodi. Tudi strogi predpisi v srednjem veku, ki so imeli namen ločiti žide od kristjanov, n. pr. bivanje v posebnih mestnih četrtih (Ghetih), izključitev iz javnih služb itd., niso mogli povsem preprečiti krvnega mešanja. Tako nam je znano, da so bili na Ogrskem še v 13. st. zakoni med židi in kristjani dokaj pogosti. Večkrat — zlasti v Italiji — so židvi židje skupno z drugimi prebivalci, kar je seveda pospeševalo mešanje. Upoštevati moramo tudi, da so mnogi Židje

— zlasti ob času preganjanj — sprejeli krščanstvo in postali tako enakopravni z drugimi prebivalci. Sem ter tja so tudi kristjani postali židje. Posebno pogosto je postalo mešanje z emancipacijo Židov v 18. in 19. st., ko so dobili enake pravice z ostalimi državljani v skoraj vseh državah.

Tako je umevno, da pripadajo današnji Židje vsem rasam, ki jih poznamo; od tod tudi silna pestrost v njihovih telesnih in deloma duševnih lastnostih. Tako imamo n. pr. žide, ki imajo vse znake nordijcev (svetle lase, modre oči itd.). Nasprotno žive ob Tanskem jezeru v Abesiniji in na malabarski obali Židje, ki so povsem črnci (Falaša oz. Hezodija). V Aziji imajo židje čisto mongolske rase znake. Med temi ekstremi so zastopani vsi mogoči tipi. Tako spadajo n. pr. židovski nosači na otoku Rodu med največje ljudi na svetu (povpreč 180 cm), medtem ko so v Vzhodni Evropi (na Poljskem in v Rusiji) v splošnem bolj majhni. Med židi najdemo ljudi z dolginami in kratkimi lobanjami, širokimi in ozkimi obrazi, velikimi in malimi nosovi itd.

Kot posebni telesni znaki Židov se navajajo čisto znani židovski krivi nosovi, poseben izraz v očeh, debele ustnice, lasje z zaviti (pajes), živahni gibi z rokami i. dr. Toda vse to niso specifično židovski, temveč splošni znaki v srednji Aziji in v vzhodni Evropi. To nam pričajo že »pristno židovske« reliefi hetitskih in sumerijskih vladarjev, danes pa zlasti Armenci in Grki, ki so večkrat »tipično židovski«, o čemer se lahko prepriča vsak, ki potuje na vzhod.

Tako vidimo, da enotnih židovskih rasnih telesnih znakov ni, razen morda v domišljiji in v karikaturah. O duševnih lastnostih Židov bomo govorili prihodnjič.

Sachsenwerk Olympia-Radio s kino skalo

Radio Maribor

Višek radio-tehnike

Maribor, Glavni trg 1 Tel. 26-48

HARMONIKE
Elettro
CASTELFIDARDO
ITALIA
Gen. zastopstvo
za Jugoslavijo
V. WEIXL SINOVA MARIBOR

M T

TISKARNA
LITOGRAFIJA
KNJIGOVEZNICA
ANILINSKI TISK
OFFSETTISK

BAKROTISK
KAMENOTISK
NAKLADA NOVIN
PLAKATIRANJE
PIROFANIA

Telofon 25-67, 25-68, 25-69

MARIBORSKA TISKARNA
D. D.
MARIBOR - KOPALIŠKA ULICA 6

Oglašujte

Šiviljam

se priporoča pri

raznvrstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meter

I. Trpin-u
Maribor, Vetrinjska ul. 15

Mali oglasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za šifri-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din
mesečno doma.

Dopise:

„Anos“ Maribor
Orožnova 6

Priložite znamko

**Večja
delavska
družina**

vajena kmečkega in gozd-
nega dela dobi stanovanje
in zemljišče pri

Upravi veleposestva Krumperk,
p. Dob pri Domžalah

Oglasi v „Edinosti“ posredujejo med mestom in deželo

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

21

Po poroki bi trajala gostija po sestavljenem načrtu vsaj še dva dni. Svečanosti bi zopet zaključil cerkovnikov govor. Poslednjikrat bi zapeli »Na mnoga leta« gostiteljem na čast, poslednjikrat bi trčili, poslednjikrat dobili biskvita, nekoliko izdatnih čašic likerja — in gostje se lahko, če hočejo, razidejo.

Vse se bo moralo vršiti s spodobnostjo, ki gre taki stvari in kakor je pri izobraženih ljudeh navada. Vsakršnih pretefov in preprirov se je izogibati in so kar najstrožje prepovedani. Za reditelje, ki bodo nosili bel trak okrog levega rokava, so bili že naprošeni Jürja Sapsipääja, najmlajši sin Jakob Sapsipää, Tonisa Tikute, sin Albert Tileuta, sin Martina Meosa Juri Meos ter Jaaka Jarskega sin Jaan Jarski.

Ti možje so dolžni, s hitro in potrebno prizanesljivostjo zatirati vsakršno pričkanje in tepež. Če bi se kak tepec že toliko spozabil, da bi kateremu drugemu tepcu zadigal steklenico v glavo ali pa mu porinil nož v drobno, tedaj naj ranjenca takoj prenesejo v šrambo, kjer mu bodo nudili prvo zdravniško pomoč, napadalca pa naj kar moči hitro zvežejo z vrvmi, ga zavlečejo v klet in položijo na prazno pleteno steklenico za pivo. Tam bo moral ostati vse dotlej, dokler se spet popolnoma ne iztrezi in pride k pameti. Za prvo zdravniško pomoč bo skrbel najmlajši sin Jaana Jarskega, vojaški ranocelnik Madis Jarski, ki je v ta namen prispel iz mesta sem na slavnost. Obenem so naprosili za pomočnike rediteljev in za strah začelnikom nemirov okrajnega policijskega slugo Joonasa Simpsona in nočnega čuvaja Peetra Pitko.

Ta načrt, ki sta ga bila sporazumno sestavila Kadri Parvi in Martin Meos, je bil izdelan do najmanjših podrobnosti. Napisala sta ga bila po paragrafi, in oba sta ga lastnoročno podpisala, da s tem preprečita medsebojne očitke po končanem slavu. Čeprav je bila prvotna sestavljalka programa Kadri sama, ker se Meos za take otročarije ni brigal, mož

vendarle ni mogel tebi nič meni nič dovoliti, da bi se vršila slavnost kar tako po Kadriini volji. Iz teh razlogov je predlagal marsikako izboljšavo, dopolnilo in dodatek, zlasti o vprašanjih, ki se je v njih čutil strokovnjak. Na primer v vprašanjih pretepanja, rediteljev, ranocelnika, stražnika in nočnega čuvaja.

Cerkovniku je Kadri že poslala drobno pismo z vljudno prošnjo, da bi v nedeljo zjutraj prišel kar moči zgodaj. Toda zdaj ni več cerkovnik stari in častitljivi mož, ki je krstil neštete Kadrine otroke. Ta je pred kratkim umrl od starostne izčrpanosti. Novi cerkovnik je prišel šele včeraj. Niti Kadri niti drugi meščani ga še niso bili videli. Kakor so pravili ljudje, je bojda rodod iz Saaremaa in je preprost, zgovoren mož.

V noči od sobote na nedeljo Kadri ni prišla do svojega spanja. V petek zvečer se je do polnoči kopala in drgnila. Potem se je v svoji sobi vrgla na obleke. Vse lepo in vredno, kar je še rešila iz prejšnjih dobrih časov, je privlekla iz najgloblje dna težke skrinje pod luč svetilke. Bele čipkaste rokavice, svilene plašč iz mladih let, velik robc, rokavnik in klobuk — vse so požrli moli, da se je pri dotiku se drobilo v prah. Stari čevlji so se zvili kakor jež in podplati so odstopili. Toda vsaka stvar je še cela in lahko še vedno služi, če jo izboljša z iglami. Kadri se je vsa ovesila s čipkami, brošami in pisanimi žametnimi rožami. Nadelala si je staromodno avbo, podobno škorklinemu gnezdu s tropo ptičev in peres, ki jih vihar jezno stresa in nosi s seboj.

Ko se je Kadri končno pojavila na vrtu, je skočil Martin Meos od strmenja s stola.

»Oho!« je zaklical osuplo in gledal Kadri z velikimi očmi.

»Da, da,« pravi Kadri ponosno. »Takšna sem, če se malo posvetim sama sebi. Ali sem ti všeč? Marsikatera stvarica na meni je morda že zastarela, toda ali more človek korakati vedno z modo vstric?

Glavna stvar je vendar, da je vse, kar je tu, zalo in dopadljivo, in da lično pristojno dostojni ženski.

Martin je poškilil vstran, nato pa je hlastno izpil kozareček žganja. Drugega ni vedel reči kakor:

»Lepo, no da, prelesto!«

Pri sebi pa si je mislil:

»O, ti stara grahovina! Tako se je naskrila, da bi moral takoj pobegniti na kako drevo in zmoliti očenaš, če bi jo srečal na samotnem polju!«

»Seveda, lepo!« pravi Kadri. »Zato me je pa tudi stalo nekaj časa in truda!«

Veselo si je še pogladila okrajek, naravnala rožo in rekla zadovoljno:

»Tako! Zdaj pa nam ne preostaja nič drugega več, kakor da čakamo na ljube goste.«

Sonce je komaj vzšlo, ko so se že pojavili prvi gostje pred lesu.

Prvi se je pripeljal Tonis Tikuta svojo obilno družino. Voz je bil tako nabit, da se je po njegovem prihodu na dvorišče razluščil in razlezel po prostoru kakor pravo mravišče. Dvorišče se je v hipu napolnilo z možmi, ženami in otroci, ki so šumeli in brenčali, kakor da bi kdo prevrnil panj.

Stari Tikuta je stopil na vrt, da bi pozdravil Kadri in ji voščil vso srečo.

Pred Kadri razteguje usta, hrka, vtika pipo med zobe in obstane negibno pred njo. Samo, da bi si ženska ne mislila, da se je pripeljal semkaj iz kdove kakšnega spoštovanja in pozornosti do nje, ali pa celo zaradi žganjčka in jedace. — Tak pogled no to staro strašilo, kako se je našemila kakor cesarica! S svojimi jedmi in pijačo nas hoče bržčas vse, kakor se pravi, omamiti. Ali pri moji duši, Tonis Tikuta je bil s svojim očmi že priča vse drugačnih in večjih stvari! Ostal bo do vsega tega hladan in ravnodušen pa tudi če bo tekkel med z neba ob spremljevanju angelske godbe.

Drugi se je pripeljal na dvorišče bogati leoški gospodar Jaan Melts s svojo ženo in hčerko nevesto. Skočil je z voza, vrgel vajeti ženi v naročje in obstal.

»Ali ni tu nobenega reda in navade, da bi prišleca sprejeli?« zakliče glasno. Oziraje se okoli kakor medved, viha nos in je divji, razžaljen.

»Kaj misliš, mamka, ali naj se odpeljemo spet domov?« je vprašal svojo že-

no trmasto. »Zdi se, da danes tukaj ne bo slavnosti.«

V tem trenutku priteče srečni ženin Toomas Parvi.

»Ah, ti si?« pravi gospodar z Leosa Jaan Melts in se dela presenečenega. »Prepuščam ti vso vprego z vsemi ženskami in konji. Jaz imam še neko pot.«

Zasukal se je na prstih in odšel. Kaj pa naj počne tu, če celo cerkovnika še ni? Ne bi se bil pripeljal tako zgodaj, toda s čim se moreš ubraniti babjemu vresčanju? Hudič naj vzame vse te ceremonije! Gospodarju z Leosa ne ugaja niti Toomas niti njegova zmešana mati Kadri. Toda kaj hoče reče: pride ti v hišo take pankrti, ti omreži edino hčer, ji pri- nese sramoto in je šele potem priprav- ljen postati tvoj zet. Za krepelce bi bil moral prijeti in pokazati malopridnežu pot v Jeruzalem! Toda kaj vse to poma- ga, ko je že prepozno! Njegovo življenjsko načelo se glasi: Proti usodi in capin- om si brez moči in se jim moraš brez boja vdati. To te varuje pred nekorist- nim razburjenjem in izgubljanjem moči. Predaj se in poižkusi kakor polž pre- makniti svoje breme za korak naprej.

Jaan Melts, gospodar z Leosa, gre v gozd, se iztegne pod drevo in si misli, da bi bilo dobro malce zadremati. Nič prej ne pojde na slavnost, preden ne bo sonce stalo na poldne. Potem si lahko stvar malo ogleda. Saj lahko jedo in pi- jejo brez njega. Svojo živino, žito in de- nar je poslal tja, naj ta tolpa žre in pre- bavlja njegovo imetje. Kaj more on proti temu? In kmalu zadremuha gospodar z Leosa z rokami prekrizanimi na prstih in z razkoračenimi nogami.

Toomas Parvi je peljal nevesto v ka- ščo in obstal pred njo poln občudovanja, spoštovanja in dopadenja. Sram ga je bilo, da bi jo pogledal. Najrajši bi jo imel v naročju in ovil svoje močne roke okrog njenega života. Toda bog varuj!

Ona je čila ko živo srebro. Niti hipa ne vzdrži na istem mestu. In vendar bi bilo tako lepo, če bi zdaj, ko sta sama v dvoje, preudarila marsikatero stvar, za- kaj pozneje bo komaj časa za to. Toda ženske so vedno tako: Nikoli ne pogo- dijo močevega občutja in njegovih želja. Maarja Melts se je pravkar že izmuznila iz kašče in beži kakor majhna deklica čez vrt.

(Dalje prihodnjič).